

**FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY PALACKÉHO
V OLOMOUCI
KATEDRA SLAVISTIKY**

**VYJÁDŘENÍ POSESIVITY V RUSKÉM JAZYCE A PROBLEMATIKA
JEJÍHO PŘEKLADU DO ČEŠTINY**

**EXPRESSION OF POSSESSIVE STRUCTURES IN RUSSIAN LANGUAGE
AND PROBLEMS OF ITS TRANSLATION TO CZECH**

**ВЫРАЖЕНИЕ ПРИТЯЖАТЕЛЬНОСТИ В РУССКОМ ЯЗЫКЕ И
ПРОБЛЕМАТИКА ЕЁ ПЕРЕВОДА НА ЧЕШСКИЙ ЯЗЫК**

VYPRACOVALA: Bc. Karolina Kučerová

VEDOUcí PRÁCE: prof. Alla Arkhanhelska, DrSc.

2020

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny.

V Olomouci dne 5. května 2020

Podpis

Děkuji prof. Alle Arkhanhelske, DrSc. za konzultace, rady a připomínky, které mi během psaní diplomové práce poskytla. Dále děkuji také své kolegyni a kamarádce Anně Matvěevě, která mi jako rodilá mluvčí nesčetněkrát pomohla.

OBSAH

ÚVOD	6
1 TEORETICKÁ ČÁST	8
1.1 POSESIVITA– DEFINICE A ÚVOD DO PROBLEMATIKY	8
1.1.1 Přístupy ruských lingvistů	8
1.1.1.1 Stela Naumovna Cejtinová.....	8
1.1.1.2 Alexej Sergejevič Višněvskij	9
1.1.1.3 Žana Kaliaskarkyzy Zaledinovová.....	9
1.1.1.4 Vladimír Petrovič Liperovskij.....	9
1.1.1.5 Irina Michajlovna Suškovová.....	10
1.1.1.6 Atribuce a predikace (Атрибуция и предикация).....	10
1.1.1.6.1 Statická a dynamická posesivita (Статичная и динамичная притяжательность)	11
1.1.2 Přístupy českých lingvistů	12
1.1.2.1 Rudolf Zimek	12
1.1.2.2 Petr Piřha.....	14
1.1.2.3 Jan Křivan.....	15
1.1.2.3.1 Atributivní posesivita (Атрибутивная притяжательность).....	15
1.1.2.3.2 Predikativní posesivita (Предикативная притяжательность)	16
1.1.2.3.3 Externí posesivita (Косвенная притяжательность)	16
1.2 PROSTŘEDKY VYJÁDRĚNÍ POSESIVITYV RUŠTINĚ A V ČEŠTINĚ	17
1.2.1 Predikační prostředky (Предикативные средства).....	17
1.2.1.1 Slovesa „mít“ a „být“	19
1.2.2 Atributivní prostředky (Атрибутивные средства).....	20
1.2.3 Genitiv posesivní (Притяжательный родительный падеж)	21
1.2.4 Dativ posesivní (Притяжательный дательный падеж).....	22
1.2.5 Přídavná jména (Имена прилагательные)	22
1.2.5.1 Přivlastňovací přídavná jména (Притяжательные имена прилагательные).....	23
1.2.6 Zájmena (Местоимения)	26
1.2.6.1 Přivlastňovací zájmena (Притяжательные местоимения).....	27
1.2.7 Prostředky lexikálně-gramatické (Средства лексико-грамматические) .	28

1.3	SHODY A ROZDÍLY MEZI RUŠTINOU A ČEŠTINOU VE VYJÁDŘENÍ POSESIVITY	30
1.3.1	Vyjádření bytí (Выражение существования).....	30
1.3.2	Vyjádření vlastnění (Выражение обладания).....	30
2	PRAKTICKÁ ČÁST.....	34
2.1	TEORIE PŘEKLADU (ТЕОРИЯ ПЕРЕВОДА).....	34
2.1.1	Překlad – druhy a klasifikace (Перевод – виды и классификация).....	34
2.1.2	Věda o překladu (Наука о переводе)	34
2.1.3	Ekvivalence překladu (Эквивалентность перевода)	35
2.2	VLASTNÍ PŘEKLAD	38
2.2.1	Translatologický komentář	63
	ZÁVĚR.....	67
	РЕЗЮМЕ	70
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ	79

ÚVOD

Posesivita je jev, který není příliš kvalitně rozpracován. Literatura se tomuto pojmu věnuje jen okrajově a zaměřuje se spíše na charakteristiku prostředků, které posesivitu vyjadřují. Pojetí a charakteristika jazyka se samozřejmě s postupem času stále mění. Modifikace v jazyce jsou ovlivňovány jeho vývojem a také tím, jaké prostředky používají jeho uživatelé v určitém komunikačním prostředí.

Diplomová práce s názvem „Vyjádření posesivity v ruském jazyce a problematika jejího překladu do češtiny“ má několik cílů. Tím prvním je z teoretického hlediska objasnit problematiku posesivity v ruském a českém jazyce, včetně termínů, které s ní souvisejí a dále pak provést srovnávací analýzu obou jazyků z hlediska vyjádření posesivity. Kromě toho je cílem také aplikace teoretických poznatků na překlad konkrétního textu.

Práce je rozdělena na dvě části, teoretickou, která má tři dílčí podkapitoly a praktickou se dvěma dílčími podkapitolami. V teoretické části vymezují pojem posesivity a uvádím různé přístupy na základě studia materiálů ruských i českých lingvistů, kteří se tímto tématem zabývali, ale přistupují k němu rozdílně. Z ruských autorů je to např. Irina Michajlovna Suškovová, Alexej Sergejevič Višněvskij nebo Vladimir Petrovič Liperovskij. V českém jazyce posesivitu zkoumali Rudolf Zimek, Petr Piřha a další.

Po vymezení pojmu a objasnění přístupů těchto lingvistů uvádím možné klasifikace a prostředky vyjádření posesivního vztahu od posesivního druhého a třetího pádu až po nám známá přivlastňovací přídavná jména a zájmena. V další kapitole se věnuji již výše zmíněné srovnávací analýze ruštiny a češtiny v oblasti posesivity, v čem se shodují a v čem naopak rozcházejí.

Obsahem praktické části je stručný úvod do teorie překladu, při jehož psaní jsem vycházela, mimo jiné, ze studijní opory Zdeňky Vychodilové „Vvedeniye v teoriju perevoda dlja rusistov“ a z knihy „Umění překladu“ významného českého lingvisty a překladatele Jiřího Levého.

V další kapitole praktické části se věnuji vlastnímu překladu biografie ruského prezidenta Vladimira Vladimiroviče Putina, která je součástí jeho oficiálních webových stránek. V ní představuje svůj životní příběh od dětství a školní léta, přes sňatek s manželkou Ludmilou a službu u rozvědky až po den, kdy byl poprvé zvolen hlavou státu. Prostřednictvím této biografie se mohou čtenáři dozvědět zajímavá fakta o politikovi, který, s výjimkou jednoho funkčního období, stojí v čele největší země světa už dlouhých šestnáct let. Zprostředkování těchto zajímavých informací je zároveň i dalším cílem této práce.

V překladu, který je realizovaný z ruštiny do češtiny, se snažím aplikovat informace z teoretické části. Jeho součástí je i translatologický komentář, ve kterém analyzuji konkrétní posesivní konstrukce a provádím vzájemnou komparaci textu originálu i překladu. Nechybí ani obecné shrnutí.

Při psaní diplomové práce byla použita česká i ruská literatura, věnovaná morfologii, slovní zásobě, mluvnici, syntaxi i překladatelské teorii. Jako zdroje, kromě knih, posloužily odborné články v internetových časopisech, popřípadě disertační práce.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 POSESIVITA– DEFINICE A ÚVOD DO PROBLEMATIKY

Posesivitu, jakožto jeden z hlavních sdělovacích prostředků, chápou lingvisté různě a jejich přístupy a zkoumání se liší. Ve své práci budu posesivitu rozebírat z pohledu českých i ruských lingvistů.

1.1.1 Přístupy ruských lingvistů

1.1.1.1 Stela Naumovna Cejtlinová

Stela Naumovna Cejtlinová definuje posesivitu jako jednu z hlavních významových kategorií, která má zastoupení v jakémkoli jazyce, což dokazuje i rozdělení jazyků na „jazyky-být“ a „jazyky-mít“. I přes to, že se v ruském jazyce vyskytují konstrukce se slovesem „mít“, patří ruština už tradičně k „být-jazykům“. K posesivitě lze přistupovat ze širšího i užšího hlediska. Užší pojetí předpokládá, že v roli vlastníka stojí životný objekt (především člověk, nebo zvíře) a v roli vlastněného stojí objekt neživotný. V širším pojetí pak může v roli vlastněného stát kromě předmětu i činnost nebo kvalita (*У неѣ скоро отпуск. – Brzy bude mít dovolenou.*) (Цейтлин 2007: 202-203)

Posesivita může být chápána jako souhrn kategorií, tvořených vztahem vlastnění (dočasného i trvalého), částečnosti, příbuzenství apod. Je to ale i kategorie s neurčitě stanovenými hranicemi, které mnohdy i úplně chybí. V kategorii posesivity vystupují tři dílčí komponenty: **subjekt (posesor)**, **objekt** a tzv. **spona** (связка), která určuje přesný vztah mezi subjektem a objektem. Sponu většinou představují slovesa s posesivním významem „mít“ (иметь), „patřit“ (принадлежать), „vlastnit“ (обладать), „být“ (быть) aj. Takové posesivité říkáme **predikativní**. Příklady:

Папа (subjekt) имеет (spona) машину (objekt). – Táta má auto.

У папы (subjekt) есть (spona) машина (objekt). – Táta má auto.

Машина (objekt) принадлежит (spona) папе (subjekt). – Auto patří tátovi.

Predikativní posesivita může být dvojího typu. V prvním případě subjekt vlastní objekt a je tedy na místě pro tento vztah používat termín „vlastnění“ (*У Маши новое платье. – Máša má nové šaty.*) V druhém případě objekt patří právě danému subjektu, mluvíme tedy o „přináležitosti“ (*Это платье – Машино. → Tyto šaty jsou Máši.*)

V případě **atributivní** posesivity v roli spony vystupují přídavná jména slovesná „mající“ (имеющий), „patřící“ (принадлежащий) aj.

Posesivita atributivní vyjadřuje vždy jen přináležitost (*папина машина – машина папы* → *tátovo auto – auto táty*). (Цейтлин 2007: 204-205)

1.1.1.2 Alexej Sergejevič Višněvskij

Alexej Sergejevič Višněvskij použil termín „bio-kulturní sféra“ člověka. Ta je podle něj tvořena nejen konkrétními věcmi, ale i jinými předměty, které člověk vlastní. Posesivitu rozdělil na atributivní a predikativní a vydělil i stejnojmenné prostředky jejího vyjádření. V predikativní posesivitě vystupují tři hlavní prvky: **posesor, předmět vlastnění a posesivní predikát**. Za predikativní se označují konstrukce se slovesem „být“ (быть), se slovesem „mít“ (иметь) a se slovesy s významem vlastnění „vlastnit“, „patřit“ (обладать, принадлежать). (Вишневский 2009: 206-209)

V atributivní posesivitě figurují dva prvky, a sice posesor a vlastněný předmět. Tato posesivita je vyjádřena konstrukcemi s přivlastňovacími zájmeny, konstrukcemi s přivlastňovacími přídavnými jmény a konstrukcemi s druhým pádem podstatného jména. (Вишневский 2009: 212-213)

1.1.1.3 Žana Kaliaskarkyzy Zaledinová

Žana Kaliaskarkyzy Zaledinová ve svém článku pracuje se třemi termíny: **принадлежность** (přináležitost), **посесивность** (posesivita) a **притяжательность** (přivlastnění). Termíny posesivita a přivlastnění v podstatě ztotožnila, pouze s tím rozdílem, že termín „притяжательность“ je rozšířen spíše v domácí lingvistické literatuře. Termín „принадлежность“ spadá do **funkčně-sémantické oblasti posesivity** (функционально-семантического поля посесивности). Jinými slovy je posesivita v jejím chápání nadřazena přináležitosti.

Tuto funkčně-sémantickou oblast definovala jako vzájemně působící jazykové prostředky daného jazyka, které vyjadřují posesivní vztah i jeho možné varianty. Jako většina lingvistů rozdělila posesivitu na atributivní a predikativní. Kromě toho také píše, že posesivní vztah je cílený, tzn. posesor může být chápán jako směřující prvek a předmět vlastnění jako směřovaný prvek. V tomto případě je základem vyjádření subjekt a sdělení se týká toho, co vlastní (objekt spadá do oblasti posesora). Tato cílenost může fungovat i opačně, v tom případě má sdělení souvislost se znaky vlastněného objektu prostřednictvím jeho vztahu s vlastníkem. (Заллединова 2012: 64-65)

1.1.1.4 Vladimir Petrovič Liperovskij

Vladimir Petrovič Liperovskij uvádí hned několik možných pojetí posesivity. Jeho první definice je velmi podobná těm, se kterými se ještě setkáme a sice, že posesivita je univerzální kategorie vyjadřující vztah mezi dvěma prvky (**posesorem** a **posesem**). V roli posesora zpravidla vystupuje životné podstatné jméno a předmět bývá zastoupen konkrétním podstatným jménem. Uvádí další, trochu užší přístup

k charakteristice posesivity. Je to pojmenování předmětu prostřednictvím jeho vztahu k osobě nebo k jiné věci. Dále je podle něj posesivita vztah mezi objekty vnějšího světa, ve kterém se jeden ze dvou figurujících prvků začleňuje do druhého, čímž s ním vytváří ucelený fyzický, popř. funkční celek. (Липеровский 2009: 6-7)

1.1.1.5 Irina Michajlovna Suškovová

Irina Michajlovna Suškovová ve své disertační práci popisuje posesivitu jako jakýsi, do jisté míry obecný, vztah mezi vlastníkem a vlastněným objektem. Je pro ni typická situace, kdy je objekt vlastnění začleňován do sféry vlastníka (subjektu), tzn. patří mu, je jeho částí nebo s ním jakkoli jinak souvisí. (Сушкова 2007: 9, 11)

Typy posesivního vztahu mohou být rozlišovány buď na základě významu posesora a objektu, nebo na základě životnosti/neživotnosti, konkrétnosti/abstraktnosti atd. Majitel věci je většinou jejím uživatelem nebo tvůrcem, proto posesivní jazykové prostředky označují jak vlastníka (1), tak i tvůrce (2). Tyto dva znaky bývají kombinovány (3).

- (1) *твоя машина – tvoje auto* (auto, kterým jezdíš)
- (2) *пьесы Толстого – hry Tolstého* (hry, napsané Tolstým)
- (3) *книги писателя – knihy spisovatele* (knihy, které čte/knihy, které napsal)

V roli tvůrce může být subjektem i země (4). Země nebo jiné prostředí bývá označováno jako místo, kterému objekt patří na základě toho, že se tam nachází (*южно-американские джунгли – jihoamerické džungle, реки Сибири – řeky Sibiře*). V roli objektu někdy bývají i jména, popisující příznaky, vlastnosti, stavy (5) nebo názvy událostí (6). (Сушкова 2007: 16-17)

- (4) *швейцарские часы – švýcarské hodinky* (hodinky, které tam byly vyrobeny)
- (5) *его красота/талант/восхищение – jeho krása/talent/nadšení*
- (6) *У нас лекция. – Máte lekcí.*

I Irina Suškovová, stejně jako Stela Cejtlinová, mluví o užším a širším chápání posesivity. Užší pojetí má čistě význam vlastnění. Oproti tomu širší pojetí představuje libovolný vztah mezi dvěma substancemi. Není náhodou, že v případě širší posesivity mnoho jazyků používá stejný formální prostředek pro vyjádření vlastnění, vztahu části k celku i vztahu objektu k jeho tvůrci. Tím se dokazuje fakt, že tyto vztahy si jsou významově blízké. (Сушкова 2007: 20)

1.1.1.6 Atribuce a predikace (Атрибуция и предикация)

Irina Suškovová ve své disertaci pracuje s termínem, který definovala už Žana Zaledinová, a to je funkčně-sémantická oblast posesivity (функционально-семантическое поле посессивности). Tato oblast má dva středy – **atribuci a predikaci**, které jsou spojené i s jim odpovídajícími vyjadřovacími prostředky. Atributivní vztah,

jehož základem je dvojice vlastník a vlastněné, je vyjadřován přivlastňovacími a zvratnými zájmeny, přivlastňovacími a vztažnými přídavnými jmény a druhým pádem podstatných jmen. Tento druh posesivity obvykle znázorňuje širší spektrum významů než predikace. O tom bude ještě zmínka v kapitole o atributivních prostředcích.

Atribuce většinou nijak nepůsobí na rysy výpovědi jako jsou odloučitelnost či neodloučitelnost (*мамина комната – matčin pokoj/мамин голос – matčin hlas*) nebo životnost/neživotnost (*нога человека – noha člověka/ножка стола – noha stolu*), pouze znázorňuje souvislost mezi dvěma komponenty bez její bližší charakteristiky. Základem predikace jsou tři komponenty, a sice subjekt, objekt a, stejně jako uvádí Alexej Višněvskij, posesivní predikát. Predikativní posesivita nese dva posesivní významy: **vlastnění**, které má vzorec *subjekt – vlastnění → objekt* (*Я имею дом. – Já mám dům.*) a **přináležitost** se vzorcem *objekt – přináležitost → subjekt* (*Чемодан принадлежал Павлику. – Kufř patří Pavlíkovi.*) (Сушкова 2007: 31-35)

Zvláštním typem atributivních prostředků jsou specifická přídavná jména, která poukazují na přítomnost nebo nepřítomnost objektu. Přítomnost objektu dokazují adjektiva se sufixy **-ат-** (*бородатый – vousatý*), **-аст-** (*зубастый – zubatý*) a **-ист-** (*плечистый – ramentatý*). Nepřítomnost objektu je vyjádřena výrazy jako *безрукий* (*bezruký*), *бездетный* (*bezdětný*) aj. (Сушкова 2007: 95-96)

Predikativní prostředky Suškovová rozdělila na tzv. **двуактантные** (dvouaktantové) a **одноактантные** (jednoaktantové). Dvouaktantové prostředky (jinými slovy dvoučlenné) mají dva hlavní účastníky děje, zpravidla to bývá subjekt a objekt. Vzorec potom vypadá následovně: *subjekt – posesivní predikát – objekt*. (Сушкова 2007: 111-112)

V případě jednoaktantových prostředků stojí objekt ve funkci podmětu a jeho subjekt je vyjádřen predikačně. Tento rys obvykle bývá zastoupen přivlastňovacím zájmenem (7), přivlastňovacím a vztažným přídavným jménem (8) a druhým pádem podstatných jmen (9). (Сушкова 2007: 126-127)

- (7) *Впрочем, одеяло тоже было не моё. – Deka vlastně taky nebyla moje.*
- (8) *Папина была идеяка. – Byl to tátův nápad; Машина была старая, а квартира – родительская. – Auto bylo staré, ale byt byl rodičovský.*
- (9) *Домнетвой, а Тимофея Ильича Кольцова. – Dům není tvůj, ale Timofeje Iljiče Kolcova.*

1.1.1.6.1 Statická a dynamická posesivita (Статичная и динамичная притяжательность)

Na rozdíl od předešlých lingvistů Irina Suškovová ve své studii uvádí ve spojitosti v posesivitou termíny statika a dynamika.

Závisle na kontextu může být posesivní vztah buď **statický** nebo **dynamický** (např. oslabení některé posesivní konstrukce a vznik nové). Je nutné

zmínit specifickou skupinu sloves, označujících nabytí/pozbytí vlastnění, kam spadají např. „выиграть“ (vyhrát), „украсть“ (ukrást), „утратить“ (ztratit) nebo „отдать“ (vrátit). Tato slovesa jsou označována jako „dynamická posesivní slovesa“. Věty s těmito slovesy mají širší model, než je tomu v případě statických sloves „быть“ (být) nebo „иметь“ (mít), např. věta *Иван отдал книгу Петру.* (*Ivan vrátil knihu Petrovi.*) má vzorec *subjekt – činnost – objekt – adresát.*

Dynamická slovesa se klasifikují na tři skupiny: Slovesa „dávání“ (*подарить – darovat, пожертвовать – obětovat*), slovesa „získání“ (*купить – koupit, получить – dostat*) a slovesa „ztráty“ (*потерять – ztratit, проиграть – prohrát*). (Сушкова 2007: 35-36)

1.1.2 Přístupy českých lingvistů

Obecná teorie posesivity u českých lingvistů se od teorií těch ruských příliš neliší. Každý ale k tomuto tématu přistupuje trochu jinak. Podrobnějšímu zkoumání posesivity v českém jazyce se věnovali Rudolf Zimek a Petr Piřha.

1.1.2.1 Rudolf Zimek

Posesivitu v českém jazyce jako první rozpracoval Rudolf Zimek v roce 1960 ve sborníku „Rusko-české studie“. Charakterizuje ji následovně: „Jedná se o logicko-sémantickou kategorii, o jednu ze stěžejních kategorií lidského myšlení, o jednu ze základních sdělovacích potřeb, kterou plní jazyk jako dorozumívací prostředek. Je proto přirozené, že výrazy, jimiž se vyjadřuje posesivnost, patří v každém jazyce k nejfrekventovanějším prostředkům v promluvě.“ (Zimek 1960: 132)

Latinský termín **possesivus** (a od něj utvořené termíny) většinou vyvolávají domněnku, že se jedná právě o vlastnictví nebo přivlastňování. Je to ale jen okrajová definice posesivity. Přesnější je výraz *přináležitost/příslušnost*, kterému v ruštině odpovídá termín *принадлежность* (tj. vztah mezi dvěma substancemi, z nichž jedna je zpravidla člověk nebo zvíře). Někteří lingvisté také rozlišují posesivnost užší (vlastní) a širší. Obecně vzato, posesivita je zvláštním druhem vztahu. Při definování posesivity však často dochází k jejímu buď velmi širokému, nebo naopak úzkému chápání.

Vztahem mezi substancemi rozumíme příslušnost něčeho někomu, čímž dochází ke stavu podřízenosti jedné substance druhé. V lidských vztazích mluvíme naopak o nadřízenosti.

Vztahem mezi dvěma substancemi možno rozumět buď vztah osoby k předmětu, vztah osoby k osobě, vztah osoby k částem jejího těla, nebo také vztah osoby k určitým akcím. Problémem ale je, jak rozlišit, kdy se jedná o přináležitost a kdy už ne. Nutno vycházet z toho, že posesivita se musí dát vyjádřit jak **predikačně**, tak **determinačně**, jinými slovy **atributivně** (*mám knihu – moje kniha*). Tento princip však nefunguje v případě determinačních spojení, kde se jedná o vztah činitele k jeho ději (*můj příchod*).

Danou konstrukci totiž nelze predikačně vyjádřit – spojení *mám příchod* tomu neodpovídá. I přes to, že v těchto případech nelze aplikovat výševedené pravidlo, převod mezi determinacním a predikačním spojením považujeme za hlavní znak určení posesivity v základních vazbách.

Podle Zimkovy teorie může být posesivita vyjádřena následujícími prostředky:

- a. Predikačními
- b. Atributivními
- c. Genitivem posesivním
- d. Dativem posesivním
- e. Posesivními přídavnými jmény
- f. Posesivními zájmeny
- g. Lexikálně-gramatickými (Zimek 1960: 132-134)

Rudolf Zimek nastínil i problém často nesprávného chápání problému posesivity. Současně s tím upozorňuje na to, jak moc tenká může být hranice mezi vztahy posesivními a neposesivními. Mnohdy jsou za posesivní považovány i ty významy, které nemají s přináležitostí nic společného (*Husova doba*). Následně dochází k tomu, že pro posesivitu nejsou žádné speciální prostředky pro vyjádření. Podle jeho slov lze za zcela posesivní považovat tu konstrukci, ve které je užito slovesa „mít“. (Zimek 1960: 134)

K nesprávnému pochopení posesivity dochází proto, že se většinou postupuje od formy k obsahu. Ve spojení *Husovo upálení* je posesivita vyjádřena v mnohem širším slova smyslu, ale přivlastňovací přídavné jméno zde působí jako matoucí element. Pro výklad a správné chápání je tedy třeba postupovat opačně – od obsahu k formě. Stejný případ pozorujeme i ve spojení *Jiráskův kraj* nebo *Smetanovo nábřeží*. Jedná se zde o místní význam, tzn. místo, kde dotyčný žil, trávil čas nebo je místo pojmenováno na jeho počest. Nejde o přímý význam vlastnění a tato slovní spojení tedy naší definici posesivity neodpovídají. V ruštině je tato hranice často jasně vyjádřena (*библиотека имени Ленина*). (Zimek 1960: 135-136)

Ne vždy je pravidlem, že konstrukce s přivlastňovacími přídavnými jmény, zájmeny nebo posesivním dativem, kterými se, mimo jiné, vyjadřuje posesivita, musí být nutně posesivního charakteru. Často se stává, že některé vztahy jsou zcela chybně považovány za posesivní. Je pravda, že posesivní význam sice mohou mít i vztahy mezi věcmi, lépe řečeno vztahy mezi předmětem a jeho částmi. Nicméně například u výroků *kus chleba*, *úlolek cihly* komponenty nejsou v posesivním vztahu, protože už se jedná o oddělenou část a nelze říci *chleba má kus*, *cihla má úlolek*. Oproti tomu spojení *střecha domu*, *obal knihy*, *vrchol hory* vyjadřují zcela posesivní vztah, neboť lze běžně říci *dům má střechu*, *knihy má obal*, *hora má vrchol*. Stejný princip pozorujeme u vztahu člověka k částem jeho těla (*Eviny vlasy – Eva má vlasy*). (Zimek 1960: 136-137)

V rámci predikativní posesivity Rudolf Zimek zmiňuje i tzv. posesivitu **implicitní** (имплицитная притяжательность), kterou nazývá skrytou a to proto, že není vyjadřována běžnými jazykovými prostředky, nýbrž vzniká pouze z významového vztahu obou členů.

Řadí sem např.:

- a. Genitiv vlastnosti (*dívka štlhlé postavy*)
- b. Přídavná jména se sufixem **-atý** (*vlasatý*)
- c. tzv. volný doplňkový akuzativ (*stál u dveří*) (Zimek 1960: 153)

1.1.2.2 Petr Piťha

Stručně řečeno chápe Petr Piťha posesivitu jako kategorii vyjadřující vlastnictví v jazyce. Označuje rozsah vztahů mezi vlastníkem a vlastněným předmětem (**posesorem** a **posesem**) a lingvisté ji často klasifikují ještě na užší a širší, pro kterou se ujal termín **přináležitost** (принадлежность). Významově se však od slova posesivita příliš neliší.

Vztah mezi vlastníkem a předmětem je univerzální a vyskytuje se ve všech jazycích, které mají i své prostředky pro vyjádření tohoto jevu. K těmto různorodým prostředkům patří: posesivní slovesa, posesivní přídavná jména a zájmena a některé předpony a přípony, které se připojují ke jménům vlastníků.

Výšeuvedené prostředky se používají v závislosti na typologické klasifikaci daného jazyka. Flektivní jazyky užívají zvláštní tvary, aglutinační jazyky používají přípony a jazyky izolační používají různorodý slovosled. Podle Petra Piťhy by posesivitě měla být věnována pozornost v gramatice každého světového jazyka, ale i přes to nebývá popisována příliš podrobně. (Piťha 1992: 7)

Vycházím-li z Piťhovy studie v knize „Posesivní vztah v češtině“, vymezujeme následující posesivitu vyjadřující prostředky:

- a. Predikační – slovesa „mít“ a „být něčí“
- b. Determinační – přivlastňovací přídavná jména, přivlastňovací zájmena, adnominální genitiv
- c. Lexikálně-gramatické – předložkové vazby, adverbiální vazby (předložka ve spojení s podstatných jménem)
- d. Implicitně-posesivní – genitiv vlastnosti, bahuvrhiové (složené) přídavné jméno, přídavné jméno na **-atý**, volný doplňkový akuzativ
- e. Slovesa vlastnění – „patřit“, „náležet“, „vlastnit“ apod.
- f. Slovesa, předpokládající vlastnění – „darovat“, „dostat“, „ukrást“ apod.

Vidíme, že toto členění se od klasifikace Rudolfa Zimka příliš neliší. Na následujících stranách budu tyto prostředky rozebírat podrobněji.

Kromě této klasifikace uvádím ještě následující dělení posesivních prostředků:

- a. Slovesné (predikační) a neslovesné (determinační) – členění na základě přítomnosti nebo nepřítomnosti slovesa
- b. Lexikální a gramatické (u této klasifikace není zcela jasné, kam zařadit sloveso „mít“, které funguje jako sponové i jako plnovýznamové)

- c. Explicitní a implicitní – členění na základě toho, jestli je posesivita vyjádřena přímo, či nikoliv. (Piřha 1992: 25-26)

Plnovýznamová slovesa vyjadřují posesivitu svým lexikálním významem. Vzhledem k tomu, že sloveso „mít“ má tři možné významy, budu se mu na následujících stranách věnovat trochu podrobněji.

1.1.2.3 Jan Křivan

Jan Křivan, podobně jako Rudolf Zimek a Petr Piřha, rozděluje ve své disertační práci posesivitu na tři základní druhy:

- a. Atributivní – vyjádřená pomocí přívlastku (*můj pes*).
- b. Predikativní – vyjádřená přísudkem (*Já mám psa.*)
- c. Externí, která vyjadřuje nepřímý vztah mezi elementy (*Otrávil mi psa.*)

První dva typy se vyskytují ve všech jazycích světa, třetí typ je jakousi kombinací atributivní a predikativní posesivity a setkáváme se s ní jen v některých jazycích (včetně češtiny). Rozdíl mezi prvními dvěma typy spočívá v tom, že atributivní posesivita je vyjadřována obsahově (většinou s pomocí prostředku, který vyjadřuje i vzdálenější, méně určené vztahy). Oproti tomu posesivita predikativní se projevuje pomocí slovesných tvarů (např. vazby se slovesem „mít“) a lze je brát jako zcela posesivní. (Křivan 2015: 103)

1.1.2.3.1 Atributivní posesivita (Атрибутивная притяжательность)

Atributivní posesivita vyjadřuje vlastnictví (*Petrovo auto*), vztah části a celku (*moje ruka*), příbuzenské vztahy (*Evin manžel*), vlastnost (*prestiž pana prezidenta*) a umístění (*předek auta*). Konstrukce *Pavlovo bránění*, *Pavlova obrana* obsahují členy „bránění“ a „obrana“, které jsou často nazývány jako posesum. Ty informují o určitém ději a zpravidla bývají odvozeny od slovesa.

U atributivně-posesivních konstrukcí lze vydělit dva hlavní typy:

1. Konstrukce se závislým posesorem, shodujícím se s řídícím posesem, které se dále rozdělují na:
 - vyjádření adjektivními přívlastňovacími zájmeny (*moje ruka*)
 - vyjádření přívlastňovacími přídavnými jmény od substantiv mužského (*prezidentova ruka*) a ženského (*Evina ruka*) rodu.
2. Konstrukce s genitivním posesorem v postpozici (*neviditelná ruka trhu*, *ruka Petra Velikého*, *den matek*). (Křivan 2015: 107-110)

1.1.2.3.2 Predikativní posesivita (Предикативная притяжательность)

Predikativní vztah je nejčastěji vyjádřen slovesy „mít“, „patřit“ nebo sponovým slovesem „být“. V tomto vztahu vystupuje posesor v roli subjektu a posesum v roli objektu. Dále se v predikativní posesivitě vyskytují slovesa „vlastnit“ (v podstatě totožné se slovesem „mít“ s posesorem v subjektu), „náležet“ a „patřit“ (totožné se slovesem „být“ s posesem v subjektu). (Křivan 2015: 121)

1.1.2.3.3 Externí posesivita (Косвенная притяжательность)

S externí posesivitou jsme se u Rudolfa Zimka a Petra Piřhy nesetkali, proto uvádím alespoň dva její znaky. Za prvé mezi posesorem, posesem a predikátem je vzájemná provázanost, přičemž vlastník se, kromě lidí, může vztahovat i k jiným životným nebo neživotným objektům (např. rostlinám). Za druhé v externě-posesivních konstrukcích se v roli predikátu vyskytují tranzitivní (přechodná) i intranzitivní (nepřechodná) slovesa, a to v závislosti na pozici vlastněného předmětu ve větě. Vystupuje-li jako objekt, sloveso je tranzitivní (*Pacientům může poškodit zdraví.*) Pokud je posesum ve funkci subjektu, sloveso je intranzitivní (*Balzámyce opadávají poupata.*) (Křivan 2015: 115, 116)

Kromě těchto tří typů posesivního vztahu se Jan Křivan zmiňuje také o implicitní posesivitě, kterou definuje jako cosi interpretovatelného na základě kontextu. Z vět *Zvedl jsem ruku* a *Stojí na jedné noze* není zcela zřejmé, komu ruka a noha náleží. Logicky vzato je však jasné, že obvykle stojíme na vlastní noze. (Křivan 2015: 124)

Závěrem si dovolím citovat Křivanova slova: „Čím je sémanticko-pragmatický kontext ustálenější, tím je vyšší pravděpodobnost, že bude posesivita interpretována.“ (Křivan 2015: 125)

1.2 PROSTŘEDKY VYJÁDŘENÍ POSESIVITY V RUŠTINĚ A V ČEŠTINĚ

Následující kapitoly jsou zaměřeny na studium jazykových prostředků vyjadřujících posesivní vztahy.

1.2.1 Predikační prostředky (Предикативные средства)

V ruštině i v češtině existují dva druhy posesivní predikace:

(A) *Bratr má zahradu.*

(B) *Zahrada je bratrova.*

Dané posesivní predikace je možno obrátit, stejně tak jako u jiných podobných vztahů (10). Týká se většinou živých bytostí, popř. personifikovaných neživých objektů. Ojedinele se může týkat i neživých předmětů, ale zde už je řeč o vztahu součásti k celku (11).

(10) *Pavel je mladší než Milan; Milan je starší než Pavel. – Павел младше Милана; Милан старше Павла.*

(11) *Kniha má 60 stran. – У книги 60 страниц.*

Predikační typ (A) přibližuje posesivní vztahy, kromě slovesa „mít“, za pomoci verbo-nominálních slovních spojení jako „být majitelem/držitelem“, „быть/являться владельцем“ (12, 13).

(12) *Náš soused je majitelem spartaku. – Наш сосед является владельцем спартака.*

(13) *Majitelem domu je náš otec. – Владелец дома является отец. (Zimek 1960: 138-139)*

Abychom přesně definovali míru posesivního vztahu, je třeba brát v potaz několik rozhodujících faktorů. Za prvé význam podstatného jména, jenž stojí ve funkci posesivního objektu, tj. je-li to jméno konkrétní, či abstraktní; jestli se jedná o osobu nebo věc; o část těla nebo předmětu; nebo například o duševní či fyzickou vlastnost/stav. Druhým faktorem je přítomnost nebo absence přívlastku u substantiva a posledním faktorem, jestli má vazba nějaké lokální určení. Uvedu několik českých příkladů vazeb se slovesem „mít“ na základě sémantiky podstatného jména:

a. věci:

Mám auto. (věc v soukromém vlastnictví)

Mám nový zimník. (kvalifikace vlastněné věci)

Mám mnoho knih. (kvantifikace vlastněné věci)

Mám kalhoty vyžehlené. (stav vlastněné věci)

b. osoby:

Mám sestru. (příbuzenský vztah)

Mám sestru v Praze. (lokální určení osoby, jenž je v příbuzenském vztahu)

Mám přítele. (vztah nepříbuzenský)

Mám přísného šéfa. (vztah pracovní s hodnocením)

- c. části těla:
 - Mám oči.* (vlastnění tělesných orgánů)
 - Mám modré oči.* (vlastnost části těla)
 - Mám opuchlé ruce.* (stav části těla)
- d. části věcí:
 - Dům má balkon.* (vztah části a celku)
 - Knihy má plátěnou vazbu.* (vlastnost části)
 - Slovník má ohmatané stránky.* (stav části)
- e. abstraktní substantiva:
 - Mám nadání.* (vlastnost)
 - Mám úmysl.* (myšlenková činnost)
 - Mám zkoušku.* (plánovaná činnost)
 - Mám horečku.* (fyzický stav)

Všechny tyto věty lze zpětně převést na vazby s přivlastňovacím zájmenem „můj“, „moje“, „jeho“ apod. Můžeme vidět, že v těchto příkladech je vyjádřena široká škála posesivních vztahů od přímého vlastnictví, přes (ne) příbuzenské vztahy až po lidské vlastnosti nebo fyzický stav. Účelem těchto konstrukcí je buď jednoduché vyjádření stavu přináležitosti, nebo informace o kvalitě či stavu částí celku. U konstrukcí s abstraktními substantivy je posesivní charakter téměř zanedbatelný, nesou příznak spíše činnosti nebo plánované budoucnosti.

Výše uvedené vazby do ruštiny překládáme pomocí už zmíněné vazby „у меня (есть)“. Nutno vyjasnit okolnosti používání komponentu „есть“, protože ne vždy je užit. Komponent „есть“ se nepoužívá například když:

- a. vyjadřujeme vlastnost předmětu (*Мáš krásné oči.* – *У тебя красивые глаза.*)
- b. vyjadřujeme umístění vlastněného předmětu (*Мáme auto в гаражи.* – *У нас автомобиль в гараже.*) (Zimek 1960: 141-143)

Kromě toho zůstává nevyjádřený také v případě, jestli mluvíme o přítomnosti jen jednoho předmětu (objektu). Pro srovnání:

В этой местности красивые леса. – *В této krajině jsou krásné lesy.* (jenom lesy)

В этой местности есть красивые леса. – *В této krajině jsou krásné lesy.* (kromě lesů i např. louky nebo pole)

Ojedinele výraz „есть“ vystupuje jako spona, když je řeč o definicích (14), o určení přítomnosti při změně slovesného času (15), o popisu umístění nebo shody (16, 17), nebo se také jako spona používá v ustálených slovních spojeních (18).

- (14) *Прямая есть кратчайшее соединение двух точек.* – *Přímka je nejkratší spojnice dvou bodů.*
- (15) *Ты был и есть мой друг.* – *Ty jsi byl a jsi můj přítel.*
- (16) *Дома есть дома.* – *Doma je doma.*
- (17) *Приказ есть приказ.* – *Rozkaz je rozkaz.*

(18) *Так и есть. – Opravdu. (Žaža 1999: 74-75)*

Použití predikačního typu (B) závisí na konkrétním předmětu. Všechny posesivní konstrukce ho neobsahují, neboť to v daném kontextu zkrátka není potřeba (neřekneme např. *žloutenka je moje*, v tomto případě bude použit typ A se slovesem „mít“). Tento typ predikace je možné vyjádřit i jiným způsobem, za pomoci záměny slovosledu a větných členů. Ve funkci podmětu bude stát ukazovací zájmeno a přísudkem bude vlastněný předmět s určením vlastníka (19, 20).

(19) *Tento kabát je tatínkův./To je tatínkův kabát. – Это пальто папы./Это папино пальто.*

(20) *Этом плащ мой./Это мой плащ. – Tento plášť je můj./To je můj plášť.*

V případě vztahu mezi neživým předmětem a jeho částmi se v češtině používá sloveso „patřit“ s předložkou „k“ (21). V ruštině se používá spíše opisný způsob „být součástí něčeho“ (являться составной частью) (22). Vyjádření majetkového vztahu může být popsáno verbo-nominálním spojením, tj. spojením složeným ze slovesa a podstatného jména (23).

(21) *Ta klika patří k těmto dveřím. – Эта ручка является составной частью двери.*

(22) *Мапа je součástí učebnice. – Карта является составной частью учебника.*

(23) *Zahrada je naším majetkem. – Огород является нашим имуществом. (Zimek 1960: 143-144)*

1.2.1.1 Slovesa „mít“ a „být“

Ruské sloveso „mít“ (иметь) se v ruštině nepoužívá tak hojně, jako v češtině. V ruštině se uchovalo už jen v knižním stylu a v některých frazeologických nebo ustálených slovních spojeních (иметь право/значение/возможность – mít právo/význam/možnost). K tomuto vytěsnění z hovorové roviny jazyka došlo pravděpodobně vlivem východních neslovanských jazyků. V ruském jazyce se pro vyjádření vlastnění zachovala posesivní predikace se slovesem „být“ (быть) v takzvané lokalizační vazbě „у меня (есть)“ (24). Tato vazba má spíše gramatický charakter. Pro skutečné vyjádření lokalizace ruština používá vazbu „при“ (+zájmeno) (25). Vazba „на“ (+zájmeno) popisuje většinou přináležitost oděvu, nebo jeho součásti (26). Stavbu takovéto konstrukce lze také obrátit – předmět je v předložkové vazbě a vlastník je v prvním pádě ve funkci podmětu (27).

(24) *У меня есть мобильник. – Mám mobil.*

(25) *Документы при мне. – Dokumenty mám u sebe.*

(26) *На нём была одна рубашка. – Měl (na sobě) pouze košili.*

(27) *Он был при часах. – Měl hodinky u sebe. (Zimek 1960: 139-140)*

Sloveso „mít“ se považuje za důležitý komponent pro vyjádření posesivity, a to z různých důvodů. V první řadě je nezbytný pro logické myšlení. Úzce souvisí také se slovesem „být“ (28). Kromě toho, že obě slovesa jsou pomocná, v posesivních

konstrukcích plní většinou gramatickou funkci. Sloveso „mít“ je vnímáno jednak jako sponové sloveso a také jako sloveso plnovýznamové, vyjadřující předmětné vlastnění. Je na místě zdůraznit, že slovesu „mít“ jsou velmi blízká slovesa „patřit“, „vlastnit“, „patřit k“. Věta (29) je tudíž z hlediska přináležitosti velmi podobná větám (30) a (31). V ruštině je situace stejná.

(28) *Máma má knihu./Книга је тату.* – *У мамы ест ь книга./Книга мамина.*

(29) *Karel má knihu.* – *У Карла ест ь книга.*

(30) *Kniha patří Karlovi.* – *Книга принадлежит Карлу.*

(31) *Karel vlastní knihu.* – *Карел имеет книгу.* (Piřha 1992: 21, 23)

Jak už bylo řečeno, sloveso „mít“ má tři různé významy:

- a. funguje jako plnovýznamové sloveso s přivlastňovacím významem (*Karel má zahradu.* – *У Карла ест ь огород.*)
- b. je to sloveso s posesivním významem (*Karel má dceru Janu.* – *У Карла ест ь дочь Яна.*)
- c. sloveso přisuzující vlastnost (*Květiny mají krásné barvy.* – *У цветов красивые цвета.*)

Kromě těchto významů má sloveso „mít“ i význam „považovat“ (*Jan má svého učitele za hlupáka.* – *Ян считает своего учителя глупым.*) (Piřha 1992: 52, 61)

Sloveso „být“ v podstatě žádný lexikální význam nenese a požaduje doplňující závazný člen. Ve větě *Nováček je lékař* má sloveso funkci spony a podstatné jméno představuje vlastnost. (Piřha 1992: 56)

1.2.2 Atributivní prostředky (Атрибутивные средства)

K atributivním prostředkům v ruštině se vztahují přivlastňovací a zvrtná zájmena, přivlastňovací a vztažná přídavná jména a podstatná jména v druhém pádě (genitivu). Atributivní konstrukce mají zpravidla více významů než jen vlastnění. Například slovní spojení *моя книга* (*moje kniha*) může mít význam: kniha, kterou vlastním; kniha, kterou používám; kniha, mnou napsaná.

Kromě výše zmíněných jevů patří mezi atributivní prostředky také jmenné posesivní konstrukce s předložkami, což je stejné jako v českém jazyce. Vypadají následovně: „от“ (od) + vlastník v druhém pádě (*письмо от матери* – *dopis od matky*), „без“ (bez) + předmět vlastnění v druhém pádě (*человек без руки* – *člověk bez ruky*), „из“, „с“ (z) + vlastník v druhém pádě (*цитата из книги* – *citát z knihy*). Atributivní posesivitu lze vyjádřit i konstrukcemi s jakostním přídavným jménem (*богатый человек* – *bohatý člověk*, *умный мальчик* – *šikovný kluk*). (Заллединова 2012: 65)

Za atributivní posesivitu v českém jazyce se podle Rudolfa Zimka považují ty konstrukce, které se dají obratem převést na vazby se slovesem „mít“ v češtině (32). Do atributivních prostředků patří prostředky jak běžně používané, tak i ty ne příliš časté.

Atribut může být buď **shodný**, nebo **neshodný**. Neshodným atributem je tzv. genitiv posesivní dále dativ posesivní a předložkové konstrukce. Shodným atributem jsou posesivní přídavná jména (s koncovkami na **-ův**, **-in**, některá na **-í** (v ruském jazyce **-инный**, **-ский**) a posesivní zájmena, která ale svou funkcí odpovídají posesivnímu genitivu.

(32) *strýc má chatu/strýcova chata – у дяди есть дача/дядина дача*

Posesivní genitiv a přivlastňovací přídavné jméno si jsou z hlediska funkce velmi blízké. I přes to je mezi nimi nepatrný rozdíl. Posesivní genitiv lze v ruštině i češtině použít i v případě, kdy je posesor v množném čísle (*šaty dcer – платья дочерей*), kdežto posesivní přídavné jméno s koncovkou na **-ův** a **-in**, může vyjadřovat vlastnění pouze jednoho posesora (*dceřiny šaty – дочерино платье*). (Zimek 1960: 145-146)

I přes to, že lingvisté zahrnují přídavná jména, zájmena, genitiv a dativ do atributivních prostředků, ve své práci je budu rozebírat jako samostatné posesivní jazykové prostředky.

1.2.3 Genitiv posesivní (Притяжательный родительный падеж)

Přivlastňovací druhý pád neboli genitiv posesivní, vyjadřuje různé druhy posesivity, ale hlavně tu přivlastňovací. V jeho použití jsou ale mezi ruským a českým jazykem nepatrné rozdíly. V ruštině může být genitiv tam, kde v češtině stojí posesivní přídavné jméno (*Leninovy spisy – труды Ленина*). Tento genitiv bývá někdy v ruštině nahrazován vazbou „у кого“ (*Děti mého syna jsou už velké. – Дети у моего сына уже большие.*)

Některá ustálená terminologická spojení, kde je užit tento genitiv, se do češtiny překládají vztažným přídavným jménem (*дом пионера – pionýrský dům*).

Jak už sám název napovídá, genitiv vlastnosti popisuje charakteristiku/rys/znak posesora (*dívka černých vlasů*). Tento typ genitivu lze v češtině zaměnit za konstrukci s předložkou „s“, kterou používá ruština (*dívka s černými vlasy – девушка с черными волосами*) nebo za složené přídavné jméno (*černovlasá dívka – черноволосая девушка*).

Oproti vazbě s předložkou „s“, která má ryze neutrální charakter, je genitiv vlastnosti postupně vytlačován do pozadí, stává se zastaralým. V ruštině je tento genitiv používán naopak častěji (*художник большого дарования – умělec с великим талантом*).

Existuje i jistá forma genitivu, tzv. genitiv věku, který svým způsobem také vyjadřuje posesivní vztah. V češtině je ale tato forma hodně potlačena a nahrazována přídavným jménem (*девушка девятнадцати лет, пятнадцатилетняя девушка – patnáctiletá dívka*). (Zimek 1960: 147-148)

1.2.4 Dativ posesivní (Притяжательный дательный падеж)

Přivlastňovací třetí pád, tzv. dativ posesivní, se v češtině v mnoha případech používá, když mluvíme o částech těla (*Mráz mi šel po těle.*) včetně jednočlenných vět (*V uších tu hučelo.*) Potom se dativ zpravidla vyskytuje, je-li řeč o částech oblečení (*Pánům teče do bot.*) nebo ve spojení v jiným podstatným jménem (*Hodinky mi jdou přesně.*) (Šmilauer 1966: 223)

Přivlastňovací dativ bývá někdy přiřazován k predikační posesivitě. Tato česká konstrukce je do ruštiny zpravidla překládána předložkovou vazbou „у него“ (*Zemřela mi žena. – У него жена умерла.*) nebo prepozicí „к“+ dativ (*Ale znenáhla se mi vracely síly. – Но понемножку к нему возвращались силы*). Českému dativu také někdy v ruštině odpovídá posesivní zájmeno (*Praskly mi rukavičky. – Мои перчатки лопнули*). Tak či onak, český dativ se do ruštiny překládá dativem už jen zřídka.

V ruském jazyce se hojně vyskytuje posesivní dativ ve spojení s přísudkem jmenným se sponou (*Он мне друг.*) V češtině se se stejným vyjádřením také setkáme (*Je mi přítelem.*), nicméně varianta s přivlastňovacím zájmenem (*Je můj přítel.*) je mnohem častěji používána. (Zimek 1960: 144-145)

Dativ je úzce spojen s genitivem posesivním, které jsou v češtině v podstatě zaměnitelné (*to netanulo na mysli mluvícího/mluvícímu – это не пришло в голову говорящему*). Jak už bylo řečeno, český dativ se většinou do ruštiny překládá konstrukcí „у кого что-то“ (*У меня украли велосипед. – Украдли mi kolo*). V ruštině se stále používá posesivní dativ, závislý na podstatném jméně, ale jen s určitým podstatným jménem: např. výrazu *памятник Пушкину* v češtině odpovídá spojení *помник Пушкина/Puškinův pomník*. (Zimek 1960:148-149)

1.2.5 Přídavná jména (Имена прилагательные)

Přídavná jména (lat. *adjektiva*) jsou slovním druhem vyjadřujícím vlastnost, rys nebo příznak předmětu v závislosti na podstatném jméně. Jinými slovy, adjektivum podstatné jméno charakterizuje. Závislost na substantivu záleží hlavně na shodě v gramatickém rodu [*высокий дом, высокая стена, высокое здание – vysoký dům, vysoká stěna, vysoká budova* (slovo *budova* je v ruštině středního rodu)] a také v čísle a pádě (*высокие дома, на кожаном диване – vysoké domy, на коženém gauči*).

Charakteristiku podstatného jména ruská i česká adjektiva označují z hlediska vlastnosti (*новый ученик – nový žák*), vztahu k jiným předmětům (*хрустальная ваза – křišťálová váza*), nebo z hlediska přináležitosti (*отцов дом – otcův dům*). Podle jejich významu je klasifikujeme následovně:

- a. jakostní (качественные) př. *белый карандаш – bílá tužka*
- b. vztažná (относительные) př. *кожаный портфель – kožená aktovka*
- c. přivlastňovací (притяжательные) př. *мамина помощь – matčina pomoc*

Kromě toho dělíme adjektiva ještě na:

- a. sklonná (склоняемые) př. *bez nového motocykla – bez nového motocyklu*
- b. nesklonná (несклоняемые) př. *язык эсперанто – язык esperanto*

Přídavná jména odpovídají na otázku „který?“ a „čí?“ (*Какой это костюм? Чей это костюм? Это мамин новый светлый шерстяной костюм. – Jaký je to kostým? Čí je to kostým? To je matčin nový světlý vlněný kostým.*) (Grenarová 2009: 7-8)

Stejně jako v ruštině, i v češtině jsou přídavná jména ohebným slovním druhem. Přídavné jméno může být buď atributivní (33), které my známe spíše pod pojmem přívlastek, nebo predikativní. Predikativní adjektivum plní funkci přísudku jmenného se sponou (34a), nebo doplňku (34b).

(33) *veselý dědeček – весёлый дедушка*

(34) a. *Dědeček je veselý. – Дедушка весёлый.*

b. *Dědeček se vrátil z hospody veselý. – Дедушка вернулся из паба весёлый.*

(Karlík a kol. 2016: 30)

Atributivní adjektivum obvykle stojí před jménem, v postpozici se mohou vyskytovat ojedinele. Na příkladu (34a) vidíme, že ve funkci predikátu se adjektivum často vyskytuje právě se slovesy „mít“ a „být“. (Karlík a kol. 2016: 34)

Ve staroruštině se přídavná jména dělila na „краткие“ (krátká) a „полные“ (dlouhá). Krátká přídavná jména se dále rozdělovala na „качественные“ (jakostní), „относительные“ (vztažná) a „притяжательные“ (přívlastňovací), jak je známe dnes. Oba typy se skloňovaly, ve větě plnily funkci přívlastku nebo přísudku a shodovaly se s podstatným jménem v rodě, čísle a pádě. (Mrhačová 1981: 112)

1.2.5.1 Přívlastňovací přídavná jména (Притяжательные имена прилагательные)

Český lingvista Václav Cvrček charakterizuje přívlastňovací přídavná jména (lat. *posesivní adjektiva*) následovně: „Přívlastňovací přídavná jména vyjadřují individuální přívlastnění (*matčina kniha, autorovo právo*) tj. že něco je vlastnictvím konkrétní osoby či zvířete. Sémanticky se tedy odlišují od složených adjektiv, která mají význam druhového přívlastňování (*mateřská láska, autorské právo*).“ (Cvrček 2010: 203). Tvoří se od podstatných jmen, která označují osobu nebo zvíře v mužském a ženském rodě a mohou to být jména vlastní nebo i obecná (*autorův, Petřův, Helenin*). Nicméně přívlastňování mužské osobě je mnohem častější než ženské. Střední rod substantiv posesivní adjektiva netvoří.

Přívlastňovací adjektiva v češtině jsou ovlivněna řadou faktorů, které brání v jejich použití. Např. je-li podstatné jméno, ke kterému se adjektivum vztahuje, v množném čísle (*se souhlasem pánů se stal králem*). Mnohdy nelze utvořit správný tvar adjektiva vůbec, a to v případě, že se jedná o vlastní jméno s koncovkou na **-ý, -(ov)á** (*Jánský, Horáková*) nebo o obecné jméno ženského rodu, zakončené na **-ice** (*kadeřnice, krasavice*). V těchto

případech se pak používá tzv. genitiv přivlastňovací (*Jánského ulice, náměstí Horákové*). Tento genitiv lze však použít i v případě, že přivlastňovací adjektivum utvořit lze (*Zuzky schopnost*). Platí to ale většinou pro přivlastňování v ženském rodě. (Cvrček 2010: 203-204)

Česká přivlastňovací adjektiva mužského rodu se tvoří s pomocí přípon **-ův, -ova, -ovo**. Připojují se k obecným podstatným jménům (*pánův dům, pánova žena, pánovo auto*) i k jednoslovným vlastním jménům (*Petrův dům, Petrova žena, Petrovo auto*). Přivlastňovací adjektiva se netvoří od víceslovných vlastních jmen (jméno a příjmení) a od substantiv s adjektivní koncovkou (*pokladní, vrátný*), namísto nich se používá genitiv (*dům/žena/auto pokladního, dům/žena/auto vrátného*).

Česká přivlastňovací adjektiva ženského rodu tvoříme s pomocí přípon **-in, -ina, -ino**. Kromě obecných substantiv (*matčin dům, matčina sestra, matčino auto*) se připojují také k vlastním jménům (*Evin dům, Evina sestra, Evino auto*). Posesivní adjektiva ženského rodu se netvoří od ženských příjmení a, stejně jako tomu bylo u mužských adjektiv, od víceslovných vlastních jmen. Zde funguje taktéž genitiv jako náhrada (*dům/sestra/auto Evy Novákové*). Tato přídavná jména, vyjadřující přivlastnění jedné osobě (zřídka zvířeti), se nazývají **individuálně posesivní**. (Grepl 2008: 165-166)

Na tvorbu českých přivlastňovacích přídavných jmen působí mnoho aspektů. Uvádím několik z nich:

- a. Přivlastňovací adjektiva s příponami **-ův, -in** se tvoří od morfologických podstatných jmen. Substantiva typu *hajný, krejčí* přivlastňovací adjektiva netvoří.
- b. Podstatné jméno musí být sklonné.
- c. Netvoří se od životných substantiv mužského rodu (*kníže, dóže*).
- d. Ve spisovné češtině se skloňují, ale nelze je stupňovat a tvořit od nich příslovce.
- e. Kromě přípon **-ův, -in** se používají také přípony **-čí, -ecí, -ečí**. Můžeme je utvořit od životných substantiv mužského, ženského a někdy i středního rodu (*hříběcí, telecí*).
- f. Přivlastňovací adjektiva s příponami **-čí, -ecí, -ečí** se netvoří od deminutiv typu *koniček, kočička*.
- g. S pomocí přípon **-ový, -ovní, -ný, -ní** lze utvořit posesivní adjektiva jen od podstatných jmen. Výrazy s těmito příponami se skloňují, stupňují a tvoří příslovce (*růžový – růžovější – růžově*). (Piřha1992: 62-64)

Renée Grenarová charakterizuje ruská přivlastňovací přídavná jména jako prostředek vyjádření náležitosti předmětu člověku nebo zvířeti. Danou skupinu přídavných jmen nelze stupňovat a netvoří krátké formy nebo příslovce s koncovkou na **-o** a **-e**. Podle užívaných přípon vyděluje v ruštině tři skupiny:

- a. S příponami **-ин/-ын-, -ов/-ев-**: popisují předmět z hlediska jeho náležitosti jedné osobě (*мамин, Татьянин, дедов*).
- b. S příponami **-ий/-й, -ин(ный)**: popisují předmět z hlediska jeho náležitosti skupině lidí nebo zvířat (*лошадиный корм*).

- c. S příponami **-ск(ий)**, **-овск(ий)**, **-инск(ий)**: přídavná jména, která vznikla z příjmení a názvů obcí a popisují předmět z hlediska jeho náležitosti člověku (*пушкинская квартира, отцовский дом*). (Grenarová 2009: 10-11)

Helena Flídrová dělí přivlastňovací přídavná jména v ruštině na dvě skupiny:

- a. **собственно-притяжательные**

Vyjadřují náležitost konkrétní osobě (*мамин платок*). Tvoří se s pomocí přípon **-ов/-ев**, **-ин** od názvů členů rodiny a také od zdvojnásobení vlastních jmen (*Ванин, Сашин*). Nestupňují se a netvoří krátké a úplné formy. Tato skupina adjektiv se ve spisovné ruštině užívá jen zřídka. Je vytěsňována buď druhým pádem (*ботинки отца*) nebo vztažnými adjektivy (*отцовский дом*).

Česká slovní spojení jako *Gorkého muzeum* nebo *Puškina ulice* vyjadřují spíše pojmenování na něčí počest než přivlastnění. Do ruštiny se překládají následovně: *улица Пушкина, Музей имени Горького* atd.

- b. **относительно-притяжательные**

Tato skupina je na hranici mezi vztažnými a přivlastňovacími zájmeny. Vyjadřují náležitost celé skupině lidí nebo živých tvorů (*медвежья голова, коровье молоко*). Tato adjektiva se tvoří pomocí přípon:

a) **-овый, -иный** v případě živých tvorů (*китовый жир, соловьиная песня*)

b) **-й** v případě živých tvorů a lidí (*рыбий, лисий, кошачий, рыбачий*). Nutno mít na paměti, že adjektiva typu *лисий* se netvoří od názvů všech živých tvorů. Často se pro tyto názvy užívá přípona **-иный** a skloňují se podle vzoru *новый* (např. *куриный, лошадиный, свиной*).

c) **-ск(ий)** od názvů obcí a příjmení. Většinou vyjadřují náležitost člověku nebo městu (*чеховский, пушкинский*).

Tato přídavná jména mnohdy vykazují jakostní znaky a přecházejí na jakostní adjektiva (*гоголевский смех, пушкинский стих*). (Flídrová 1986: 106-107)

Ruské příponě **-ск(ий)** v češtině odpovídá přípona **-ský**, která nemá zcela posesivní charakter, ale vyjadřuje pouze prostý vztah k místu. To je důvod, proč tato adjektiva česká lingvistika nezařazuje do přivlastňovacích. (Grepl 2008: 167)

Použití posesivních sufixů závisí na podstatném jméně a jeho charakteristice. Pomocí přípony **-ин** se kupříkladu tvoří posesivní adjektiva od podstatných jmen ženského rodu (*мамин, дочкин*) a mužského rodu druhého typu skloňování (*дядин, дедушкин*). Přípona **-ов** tvoří posesivní adjektiva od úzké skupiny substantiv mužského rodu (*братов, учителей*). (Barnetová 1979: 639)

Viktor Vladimirovič Vinogradov k posesivním adjektivům přistupuje trochu jinak. Podle jeho studie se posesivní adjektiva tvoří s pomocí následujících sufixů:

- a. **-ов/-ев** od substantiv mužského rodu s nulovou koncovkou s tvrdým i měkkým základem a se základem na **-й** (*отец-отцов, злодей-злодеев*)
b. **-ин** od vlastních jmen, názvů osob nebo zvířat mužského a ženského rodu s koncovkou **-а/-я**, málokdy také od substantiv ženského rodu s nulovou

koncovkou se základem na měkkou souhlásku (*Вера – Верин, дедушка – дедушкин, няня – нянин, свекровь – свекровин*)

Tyto přípony vyjadřují přivlastnění jen a pouze jedné osobě, nikoliv skupině osob. V odborném stylu se s nimi téměř nesetkáme, neboť se vyskytují hlavně v hovorovém jazyce a v některých stylech uměleckého žánru. Adjektiva s těmito sufixy mají přivlastňovací charakter pouze tehdy, když jsou v krátké formě (tj. s nulovou koncovkou). V opačném případě přechází posesivní vztah na skupinu lidí nebo předmětů (*слоновая кость – слоні kost* → kost jakéhokoli slona, nikoliv jednoho konkrétního).

- c. **-ий/-ья/-ье** nejčastěji od názvů zvířat. Při připojování sufixů k substantivu, končícímu na souhlásku *з, к, х, д, ц*, dochází k přeměně těchto souhlásek (*враг – вражий, казак – казачий, пастух – пастуший, медведь – медвежий, птица – птичий*)

Přivlastňovací adjektiva s těmito sufixy se hojně vyskytují jak v uměleckém stylu, tak i v hovorovém jazyce. (Виноградов 1952: 155-158)

1.2.6 Zájmena (Местоимения)

Zájmeno (lat. *pronomen*) je, podle Petra Karlíka, „ohebný slovní druh, tvořený v podstatě uzavřenou množinou výrazů s velmi různými morfologickými, syntaktickými i sémantickými vlastnostmi. Společnou vlastností zájmen má být to, že jsou to slova ohebná, bez popisného (pojmového) významu, tj. která přímo svůj denotát nepojmenovávají, nýbrž označují ho ‚jazykovým ukázáním‘.“ (Karlík a kol. 2016: 2098)

Zájmena (jak už název napovídá) ve výpovědi zaměňují slova. Je to odvoditelné i z ruského názvu „местоимения“ – „вместо имени“ (česky „místo jména“). Jinými slovy jsou zájmena synonymu pro podstatná jména. (Виноградов 1952: 233-234)

Problematika zájmen je jednou z nejobtížnějších z celé gramatiky. Je to už uzavřená neproduktivní lexikální skupina. Nová zájmena se v ruštině neobjevují. Dříve se zájmena považovala za slovní druh, který poukazuje na předměty, vlastnosti a množství, ale nepojmenovává je (*кто, ты, этот, некоторый, несколько*). Dnes tato teorie už není příliš aktuální. (Лекант 2002: 293)

Historie zájmen sahá, stejně jako u adjektiv, až do staroruštiny, kde existovaly dvě skupiny zájmen: osobní a neosobní. K osobním patřila zájmena 1. a 2. osoby jednotného, množného a dvojného čísla. Do skupiny neosobních patřila zájmena ukazovací, přivlastňovací, vztahná, tázací, neurčitá, určovací a záporná. Zájmena přivlastňovací neprošla během vývoje ruštiny žádnou významnou změnou. Ve staroruštině se do zájmen přivlastňovacích řadila zájmena *мои, твои, свои, наши, ваши*. (Mrhačová 1981: 101, 109)

Pronomina mají několik základních funkcí. Určují role v komunikačním prostředí, určují posesivní vztah, odkazují na osoby/předměty/místa, vykazují snahu něco/někoho identifikovat, neurčitě nebo obecně někoho nebo něco pojmenovávají.

Z hlediska podobnosti s různými slovními druhy uvádím třídění ruských zájmen Stanislava Žažy:

- a. местоимённые существительные (*я, ты, кто-нибудь...*)
- b. местоимённые прилагательные (*такой, какой-нибудь...*)
- c. местоимённые числительные (*несколько, сколько угодно...*)
- d. местоимённые наречия (*здесь, когда, никогда...*)

Zde vidíme další odlišnost od třídění ve většině skript a učebnic, které do zájmen zařazují pouze skupiny (1.) a (2.). Ostatní dvě skupiny nazývají jednoduše číslovkami a příslovci. Nicméně tato slova jsou svým charakterem a významem velmi podobná zájmenům, a proto pro ně Žaža používá souhrnný pojem **местоимённые слова**. (Žaža 1996: 135-136)

Zájmena ve větě zastupují podstatná a přídavná jména a na rozdíl od adjektiv, které nesou příznak předmětu, zájmena na něj ukazují. Stejně jako u substantiv a adjektiv i u zájmen určujeme pád, číslo a rod. Ve větě obvykle stojí ve funkci podmětu (*Я работаю. – Já pracuji.*), předmětu (*Он видел его на вокзале. – On ho viděl na nádraží.*) nebo shodného přívlastku (*несколько человек – několik lidí*). (Flídrová 1986: 127)

1.2.6.1 Přívlastňovací zájmena (Притяжательные местоимения)

Posesivní zájmena (lat. *posesivní pronomina*), podobně jako adjektiva, vyjadřují přináležitost předmětu vlastníkově. V ruštině jsou „его“, „её“, „их“ neskloňná. V češtině je tomu tak pouze u zájmen „jeho“ a „jejich“. Přízvuk je ve všech formách pevný. U zájmen „мой“, „твой“, „свой“ na poslední slabice, u zájmen „наш“, „ваш“ na první slabice.

Vlastnost přívlastňovacího „svůj“ je i u ruského „свой“ stejná, jako u příkladu (35). Kromě toho se používá ještě ve dvou dalších případech:

- a. Vyjadřujeme-li blízký nebo příbuzenský vztah [*Летом я поеду к своим (родным). – V létě pojedou k našim (příbuzným).*]
- b. Chceme-li podtrhnout něco zvláštního nebo ojedinělého (*В этом свой прелесть. – Má to své kouzlo.*) (Flídrová 1986: 130-131)

V bodě 1. vidíme, že zájmeno „свой“ se často substantivizuje (tzn. přechází do podstatného jména). Dochází k tomu zejména v hovorovém jazyce (*своих не узнал – svoje nepoznal*). V ustálených slovních spojeních je jeho význam blízký významu jakostního přídavného jména (*свой человек – svůj/vlastní člověk* → zájmeno je zde podobné adjektivu *родной/близкий – příbuzný/blízký*). (Виноградов 1952: 243)

Sémantika zájmen je závislá na daném jazykovém kontextu. Právě proto jsou, podle Václava Cvrčka, na hranici mezi plnovýznamovými a neplnovýznamovými slovními druhy. Rod se určuje pouze u některých zájmen (*он, она, оно*). Ta ostatní nazýváme

bezrodými (*já, my*). Nutno dodat, že mezi českým a ruským dělením zájmen je nepatrný rozdíl. V českém jazyce se do jejich klasifikace, na rozdíl od ruštiny, nezařazují určovací zájmena. Ruština také vyděluje jako druh tzv. zvrtná zájmena, kam řadí „себя“ (české „se“). S tímto druhem se v klasifikaci českých zájmen nesetkáme.

Jak už víme, zájmena jsou ohebným slovním druhem, tzn. skloňují se. Některá podléhají deklinaci podle vzorů „ten“ (tvrký vzor) a „náš“ (měkký vzor). Jiná zájmena používají deklinační vzory přídavných jmen, např. vzor mladý (pro zájmeno „můj“), nebo vzor jarní (pro zájmeno „její“). Jsou však i zájmena s neobvyklou deklinací („já“).

Posesivní zájmena v obou jazycích rozlišují rod [(*můj otec, má žena, moje dítě – мой папа, моя жена, мой ребенок* (slovo je v ruštině mužského rodu)] i číslo (*moje věci – мои вещи*). Zájmeno „svůj“ („свой“) označuje vlastnění předmětu posesorem – tedy podmětem neboli konatelem děje (35).

(35) *Přenechal bych vám svůj byt. – Я бы вам оставил свою квартиру.*

Hovorová čeština obvykle používá spíše delší tvary posesivních zájmen (*moje máma* – místo *má máma*) a také nespisovné koncovky (*mejm rodičům* – místo *mým rodičům*). Vliv na pravopis mají samozřejmě také různá nářečí, v České republice například na Moravě (*tvoju holku* – místo *tvoji holku*). (Cvrček 2010: 210-216)

I přes to, že jsou zájmena zcela samostatným plnovýznamovým slovním druhem a posesivní jejich poddruhem, vyvinula se z genitivu osobních zájmen. Nesklonná posesivní zájmena „его“, „ее“, „их“ jsou už dnes považovány za homonymní (stejně znějící) tvary s genitivem osobních zájmen. Kromě zájmena „свой“ patří k přivlastňovacím zájmenům také zvrtné, tázací „чей“, „чья“, „чьи“ a neurčité „чей-нибудь“.

Českému přivlastňovacímu zájmenu zpravidla v ruštině odpovídá konstrukce „у него“ (*Jeho bratr je lékař. – Брат у него врач.*) Samozřejmě se tato konstrukce ne vždy překládá slovesem „být“ (*Мать у нас заболела. – Наша matka onemocněла.*) (Zimek 1960: 152)

1.2.7 Prostředky lexikálně-gramatické (Средства лексико-грамматические)

K těmto prostředkům řadíme:

- a. vazby s předložkami „s“ („mající“) nebo *bez* („nemající“): *muž s bradkou* (*мужчина с бородкой*), *rodina bez dětí* (*семья без детей*). Do této skupiny lze zahrnout i přídavná jména typu *bezzubý* (*беззубый*), *bezhlavý* (*безголовый*) atd.
- b. vazby s předložkou „o“ nebo „v“: *žena v bílých šatech* – označení vnější části předmětu (*женщина в белом платье*), *dům o třech poschodích* – vztah části k celku (*дом в три этажа*).
- c. vazby adverbiální, skládající se z předložky a podstatného jména: *za přítomnosti* (*при наличии*).

- d. jiné předložkové konstrukce, vyjadřující změnu posesora: *kniha od Karla* – dříve patřila Karlovi (*книга от Карла*), *šátek pro maminku* – brzy bude maminky (*шарф для мамы*). (Zimek 1960: 153)

1.3 SHODY A ROZDÍLY MEZI RUŠTINOU A ČEŠTINOU VE VYJÁDŘENÍ POSESIVITY

Ve své diplomové práci provádím srovnávací analýzu dvou slovanských jazyků, které se vyvinuly ze stejného základu. I když mají mnoho společného, některé rozdíly pozorujeme a já se zaměřuji na ty morfologické. Obsahem následujících stran je vzájemné porovnání posesivity v ruském a českém jazyce.

1.3.1 Vyjádření bytí (Выражение существования)

Sloveso „být“ je jedním ze stěžejních prostředků, jež vyjadřují posesivitu, proto s jejím vyjádřením souvisí i vyjádření bytí, které se v ruštině od češtiny samozřejmě liší. Pojdme si ty hlavní odchylnky vyjasnit.

Už víme, že ruština v přítomném čase sloveso „být“ nepoužívá. Má pro něj však jiné, sémanticky hodně podobné výrazy, které jej nahrazují, jako např. „являться“ (36), „существовать“ (37), „иметься“ (38) nebo „служить“ (39).

(36) *Его утверждение является спорным. – Jeho tvrzení je sporné.*

(37) *Существуют две теории. – Jsou dvě teorie.*

(38) *В гостинице имеется особый зал для конференций. – V hotelu je speciální konferenční sál.*

(39) *Русский язык служит средством контактов с разными странами. – Ruský jazyk je prostředkem kontaktu s různými zeměmi. (Žaža 1999: 72-73)*

S nevyjádřeným přítomným slovesem „být“ úzce souvisí i nutnost užití osobních zájmen ve funkci podmětu (40,41). Výjimku tvoří věty, které užijeme např. v hovorovém stylu bez podmětu (42).

(40) *Я после обеда дома. – Jsem odpoledne doma.*

(41) *Вы здесь один? – Jste zde sám?*

(42) *Приеду завтра. – Přijedu zítra. (Flídrová, Žaža 2013: 17)*

1.3.2 Vyjádření vlastnění (Выражение обладания)

Rozdíly mezi ruštinou a češtinou pozorujeme i ve vyjadřování vlastnění. Absence slovesa „být“, o které jsem se již několikrát zmiňovala, neplatí v případě vyjadřování posesivního vztahu, pro který se v ruštině toto sloveso vyskytuje mnohem častěji než v jazyce českém. Konstrukce „у меня есть“ (+podstatné jméno) se v ruštině používá tehdy, chceme-li vyjádřit trvalé vlastnění nebo výskyt něčeho (*У меня есть машина. – Mám auto.*) Komponent „есть“ v přítomném čase se však ztrácí, pokud je řeč o aktuální lokalizaci (43), o psychickém nebo jiném stavu (44). Pro srovnání uvedeme ještě příklad (45). V případě, že je sloveso stěžejním komponentem věty, vyjádřeno být musí (46).

(43) *У меня (здесь) машина, можно ехать со мной. – Mám (tady) auto, můžeš jet se мной.*

- (44) *У меня сегодня экзамен. – Mám dnes zkoušku.*
 (45) *У Тани есть новое платье(дома)./У Тани новое платье (на собѣ). – Táňa má nové šaty.*
 (46) *Ключ у меня есть. – Klíč mám. (Žaža 1999: 75-76)*

Se slovesem „быть“ je i spojena různost užití předložek naznačujících vlastnění. Uvedu několik příkladů včetně českého překladu. Ve větách (47, 48) předložky „на“ a „при“ vyjadřují umístění. U příkladu (49) předložka „за“ vyjadřuje instrukci.

- (47) *На нём была рубашка в клетку. – Měl na sobě kostkovanou košili.*
 (48) *Ваш паспорт при вас? – Máte u sebe pas?*
 (49) *За тобой долг. – Máš u mnie dluh.*

V ruském jazyce pro vazbu „у меня (есть)“ není infinitiv. Tuto funkci v ruštině kompenzuje sloveso „иметь“ (50), v jehož případě také pozorujeme značné rozdíly v ruštině a v češtině.

- (50) *Вова мечтал об одном: иметь трёхколесный велосипед. – Vova snil o jednom: mít dětskou tříkolku.*

V ruštině většinou vystupuje ve spojení s konkrétními (*иметь под рукой – mít při ruce*) nebo s abstraktními (*иметь в виду недостатку – mít na paměti nedostatky*) podstatnými jmény. Vyskytuje se také v často ustálených slovních obratech (*иметь влияние, иметь право, иметь понятие*), dále v konstrukcích s infinitivem (51) nebo ve větách vyjadřujících posesivní vztah mezi neživotnými posesory (52).

- (51) *Я имею честь представить вам нашего гостя... – Mám tu čest vám představit našeho hosta...*
 (52) *Данное слово имеет абстрактное значение. – Toto slovo má abstraktní význam.*

Čeština toto sloveso používá poměrně častěji. Je obsaženo v řadě verbo-nominálních spojení, kterými se překládají ruské jednoslovné výrazy (*радоваться – mít radost, надеяться – mít naději, любить – mít rád*) a jiné (*мám жízeň – мне хочется пить, mám правду – я прав*). Vyskytuje se také mnohdy ve výrazech metaforického charakteru (*мám то на языке – это вертится у меня на языке, má на каhánku – он дышит на ладан*).

V obou jazycích toto sloveso označuje také zakončení děje a jeho výsledek (53, 54), nebo jinou formu posesivního vztahu, než vlastnění předmětu posesorem (55, 56)

- (53) *Úlohu už mám написану. – Úrok у меня уже написан.*
 (54) *Мá zlomenou ногу. – Нога у него сломана.*
 (55) *Мám ро náladě. – У меня испортилось настроение.*
 (56) *Со роhád máš? – Чем ты всё время недоволен?*

Slovesem „mít“ také do češtiny překládáme výrazy se třetím pádem (57).

- (57) *Всему своё время. – Všechno má svůj čas.*

Vidíme, že nehledě na morfologické rysy, ve kterých se jazyky někdy neshodují, mají ruština i čeština hodně společných znaků. (Žaža 1999: 76-78)

Dalším znakem, odlišujícím češtinu od ruštiny je četnost užití posesivních přídavných jmen. Adjektiva s příponou **-ов/-ев, -ёв** se v ruštině používají hlavně ve spisovné mluvě v terminologických pojmenováních (*Касарево сечение* – císařský řez). V hovorovém stylu se vyskytují jen výjimečně (tam se častěji užívá adjektivum na **-ин**). Oproti tomu čeština používá posesivní adjektiva kromě běžně mluveného projevu, také ve spisovném jazyce. Tam, kde čeština použije posesivní přídavné jméno, se v ruštině vyskytuje:

- a. ekvivalentní adjektivum
- b. neshodný přívlastek v druhém pádě (*Омтів закон* – закон Ома)
- c. přídavné jméno se sufixem **-овск/-евск-** (*Нобелова сена* – нобелевская премия)
- d. složeniny ne příliš často (*Мондів пlyn* – Мондгаз)

Přípona **-ский** má v ruštině zobecňující a přivlastňující význam. V případě podstatného jména *мать* bude posesivní vztah vyjádřen buď druhým pádem (*матери* – matčín), nebo přídavným jménem (*материнский* – mateřský). U podstatného jména *отец* je možné naopak jen použití právě tohoto sufixu (*отцовский*), protože ostatní varianty jsou nespisovné, nebo hovorové (*отеческий, отчий*).

Často dochází mezi českým a ruským jazykem k interferenci, tj. k přenosu chyb z jednoho jazyka do druhého. Například Puškinovo dílo *Капитанская дочка* má v češtině ekvivalent *Kapitánská dcera*, přičemž správný překlad by měl být za pomoci posesivního adjektiva: *Kapitánova dcera*. (Vlček 1986: 82-83)

Posesivní adjektiva jsou oproti ruštině v češtině nadužívána. V ruštině se spíše, než přivlastňovací přídavná jména používá druhý pád podstatného jména (58, 59) nebo adjektivum vztažné (60, 61).

(58) *ředitelova aktovka* – портфель директора

(59) *sousedčín pes* – собака соседки

(60) *Jungmannova třída* – проспект Юнгманна

(61) *Lomonosova univerzita* – университет имени Ломоносова nebo Ломоносовский университет

Používání adjektiv s koncovkami na **-ин, -ина, -ино** se zachovává, pokud je řeč o příbuzenských vztazích. Mimo to dochází, jak už jsem zmiňovala v jedné z předchozích kapitol, k pozvolné změně jejich skloňování na typ „новый“ (*мам-ин чемодан/мам-ин-ого чемодана/мам-ин-ому чемодану*).

Důležitý rozdíl je zaznamenáván i v oblasti slovosledu kdy v ruštině stojí posesivní komponent, na rozdíl od češtiny, v postpozici (*Čajkovského opera* – опера Чайковского).

Čeština a ruština se v užití posesivních adjektiv shodují, pokud byla utvořena následujícím způsobem:

- a. Od podstatných jmen ženského rodu zakončených na měkkou souhlásku (*kniha peteře – книга племянницы*)
- b. Od podstatných jmen s přívlastkem (*fotografie naší matky – фотография нашей мамы*)
- c. Od zpodstatnělých přídavných jmen (*podle rozhodnutí vedoucího – по решению заведующего*)

Je-li ve větě vyjádřena přináležitost nikoliv jednotlivci, ale většímu množství posesorů používá se buď genitiv nebo přípony **-ský** a **-ovský** (*návrh dělníků – предложение рабочих, klukovské hry – мальчишеские игры*). (Архангельская, Словак 2017: 57)

U ruštiny došlo také k omezení používání sufixů **-ов, -ова, -ово** u přídavných jmen přívlastňovacích, kdy ruština omezila jejich užívání víceméně jen na ustálená slovní spojení (*Карлов мост – Karlův most, Адамово яблоко – Adamovo jablko*). Nehledě na to, že se tyto přípony v českém jazyce zachovaly, v každodenní komunikaci či v publicistickém stylu už se s nimi většinou nesetkáme (*вчерашний проjev Ельцина – вчерашнее выступление Ельцина*). (Žaža 1999: 39-40)

2 PRAKTICKÁ ČÁST

V praktické části se věnuji překladu konkrétního textu. Před samotným překladem je ale třeba se seznámit se stručnou překladatelskou teorií.

2.1 TEORIE PŘEKLADU (ТЕОРИЯ ПЕРЕВОДА)

Na pojem překlad nahlížíme ze dvou různých perspektiv. Překlad je činnost, cílený proces převodu informace z jednoho jazyka do druhého. Kromě toho je překlad také výsledek této činnosti neboli text, převedený z výchozího jazyka do cílového, jinými slovy výsledný produkt. Věda, která se zabývá překladem jako činností i jako výsledkem se nazývá **translatologie** (транслатология). (Vysloužilová, Machalová 2013: 7)

2.1.1 Překlad – druhy a klasifikace (Перевод – виды и классификация)

Druhy překladu lze klasifikovat podle mnoha kritérií. Zdeňka Vychodilová ve své publikaci „Vvedenije v teoriju perevoda dlja rusistov“ rozděluje druhy překladů podle sedmi kritérií. Podle charakteru překládaných textů vydělujeme **překlad umělecký** a **informativní**. Z hlediska překladačem vykonávaných činností je to **překlad písemný** a **ústní** (tlumočení), přičemž tlumočení se ještě dále dělí na konsektivní (vykonávané následně po vyslechnutí řeči mluvčího, nebo její části) a simultánní (vykonávané téměř současně s projevem mluvčího). Podle použitých metod překlad klasifikujeme na **doslovný**, **volný**, **věrný** nebo **adaptovaný**. Podle činitele překladatelského procesu je překlad buď **tradiční** (vykonávaný člověkem), nebo **počítačový**. (Vychodilová 2013: 8-11)

2.1.2 Věda o překladu (Наука о переводе)

Překlad je řemeslo. Lze říci, že je to i jistý druh umění, který existuje už hodně dlouho. Jeho funkcí ale není jen předání informace z jednoho jazyka do druhého. „Literatura překladatele neustále vzdělává, seznamuje ho někdy dokonce proti jeho vůli s neznámými světy, do nichž by z vlastní iniciativy snad nikdy nezabloudil.“ píše Zlata Kufnerová. (Kufnerová 2009: 7-8)

Každý překlad má své znaky (dílní komponenty), které jej utvářejí. Je to předmět překladu (originální text), jeho cíl, jeho překladatel aj. Zbyněk Fišer ve své knize „Překlad jako kreativní proces“ použil výraz **translát**. Definoval ho následovně: „Překlad (translát) je cílový text, vytvořený překladačem (autorem překladu) v jazyce cílové neboli přijímací kultury, který je odlišný od jazyka originálu, ve kterém byl výchozí text napsán.“ (Fišer 2009: 15)

Není pravidlem, že informace, obsažená v originálu, musí být doslova přenesena do cílového textu, což zpravidla čtenář překladu očekává. Nikdy nejsou oba texty zcela

totožné, jde jen o to, aby byla přeložena alespoň značná část obsahu výchozího textu. Podle Fišera je mezi výchozím a cílovým textem vždy byt' jen nepatrný rozdíl. (Fišer 2009: 14-15)

Významný český lingvista a teoretik překladu Jiří Levý uvádí ve své knize „Umění překladu“ tři důležité aspekty, které musí překladatel znát. Hlavně je nutné ovládat jazyk, ze kterého překládá (výchozí), poté jazyk, do kterého překládá (cílový) a také musí mít přehled o charakteristických znacích výchozího textu (reáliích, literárně-historickém kontextu apod.) (Levý 1963: 9)

Kromě toho také mluví o třech po sobě jdoucích fázích překladatelského procesu, kterými si každý překladatel musí projít. Nejdříve musí předlohu pochopit a ve výchozím textu se orientovat, následuje převod originálu do cílového jazyka a poté přestylování a konečné úpravy již cílového textu. Nutno dodat, že hotový překlad neznamená, že je tím dosaženo cíle. Nejde jen o to převést text do cílového jazyka, ale také o to, aby překlad našel své čtenáře, pro které je nejdůležitější obsah. To také musí brát překladatel v úvahu a svou práci tomu přizpůsobit. U každé překladatelské činnosti funguje tzv. trojí pojetí textu. Mluvíme o autorově přístupu k vytvoření díla, o překladatelově přístupu k originálnímu textu a o čtenářově přístupu k hotovému překladu. Po vyhotovení překladu poté dochází k jistým mezitextovým změnám, které jdou ruku v ruce. Je to poměr mezi jazykem výchozího textu a cílového textu, poměr mezi obsahem a formou originálu a překladu, a nakonec poměr mezi kvalitou originálního textu a přeloženého textu. (Levý 1963: 22-25)

2.1.3 Ekvivalence překladu (Эквивалентность перевода)

Pod pojmem ekvivalence rozumíme významovou blízkost výchozího a cílového textu. Jinými slovy je to jejich podobnost nebo shoda. Shodou máme na mysli shodu formální, stylistickou, sémantickou, funkční, ale také shodu dojmu, který text zanechá na čtenáři. Míra ekvivalence, což je mimochodem hlavní cíl překladatele, závisí na vlastnostech výchozího textu (na žánru, jazykových zvláštностech aj.) (Vychodilová 2013: 48-49)

Ekvivalence může být trojího typu. **Úplná ekvivalence** představuje absolutní shodu lexikálních jednotek výchozího a cílového textu. Zcela ekvivalentní jsou hlavně vlastní jména, dny v týdnu, měsíce v roce, nebo zeměpisné názvy, vyskytující se v obou jazycích. **Částečná ekvivalence** je druh shody, kdy má jedno slovo výchozího jazyka více ekvivalentů v jazyce cílovém. Kromě významů, společných v obou jazycích, má slovo v jednom jazyce i význam, který v tom druhém chybí. Druhou variantou částečné ekvivalence je situace, kdy má slovo ve výchozím i cílovém jazyce jak shodné, tak i rozdílné významy. S tímto druhem shody se setkáváme nejčastěji. Posledním typem ekvivalence je **bezekvivalentnost**, což znamená, že cílový jazyk pro daný výraz nemá ekvivalent. Takovým výrazům říkáme bezekvivalentní lexika. (Vychodilová 2013: 52-54)

Tato slovní zásoba představuje pro překladatele jisté úskalí. Jsou to často místní výrazy nebo reálie. Způsobů, jak se s touto slovní zásobou vypořádat, je hned několik:

- a. Transliterace a transkripce (*Václav Klaus – Вацлав Клаус, Ельцин – Jelcin*)
- b. Kalkování (*кандидат наук – kandidát věd*)
- c. Opisný překlad (*щи – ruská zelná polévka*)
- d. Přibližný překlad (*техникум – průmyslovka*)
- e. Vytvoření nového výrazu – neologismu (Vysloužilová, Machalová 2013: 12)

V překladu posesivních konstrukcí atributivního a predikačního typu z ruštiny do češtiny se setkáváme s různými variantami překladu, a tudíž i jinou mírou ekvivalence. U atributivního způsobu vyjádření jsou zcela ekvivalentní pouze posesivní adjektiva (*дядина дача – strýcova chata, мамина книга – matčina kniha*), předložkové konstrukce (*мужчина с бородкой – muž s bradkou, при наличии – za přítomnosti*) a posesivní zájmena (*мой папа – můj otec, В этом свой прелесть. – Má to své kouzlo.*) Zájmenům může v češtině kromě plně ekvivalentního zájmena odpovídat také dativní vazba (*Мои перчатки лопнули. – Praskly mi rukavičky.*), což už se od úplné ekvivalence odchyľuje a přechází na částečnou. Nutno zdůraznit, že čeština mnohdy upřednostňuje právě dativ před přivlastňovacími adjektivy a zájmeny.

Nejrozmanitějším atributivním prostředkem je při překladu z ruštiny genitiv. Je hned několik možných způsobů, jak ho do češtiny přeložit. Prvním používaným ekvivalentem je přivlastňovací přídavné jméno (*труды Ленина – Leninovy spisy*). Mimo něj se používá také adjektivum vztažné (*дом пионера – pionýrský dům*), posesivní zájmeno (*Брат у него врач. – Jeho bratr je lékař.*), dativní vazba (*У него жена умерла. – Zemřela mu žena.*) a posledním možným způsobem je překlad předložkovou vazbou (*художник большого дарования – umělec s velkým talentem*). Ani v jednom případě tedy není genitiv při překladu do češtiny zcela ekvivalentní.

Predikační posesivita jev ruštině vyjadřována třemi hlavními způsoby. Typickou a nejčastěji používanou vazbou „у меня (есть)“ (*У меня есть мобильник. – Mám mobil; У книги 60 страниц. – Kniha má 60 stran.*), předložkou „при“ ve spojení se zájmenem (*Документы при мне. – Dokumenty mám u sebe; Он был при часах. – Měl hodinky u sebe.*) a slovesem „иметь“, u kterého se ale ruština omezila pouze na užívání v ustálených obratech (*иметь право – mít právo, иметь значение – mít význam*). Všechny tři prostředky jsou do češtiny překládány slovesem „mít“, přičemž první dva jsou částečně ekvivalentní. Třetí predikační prostředek už je zcela ekvivalentní.

Kromě těchto dvou typů, pro který máme zastřešující pojem explicitní (formálně vyjádřená) posesivita, se často setkáváme také s tou implicitní, která bývá nepřímou vyjádřena je a odvoditelná z kontextu (*Я поднял руку. – Zvedl jsem ruku.*) Také se stává, že ve výchozím jazyce (v našem případě v ruštině) může být obsažen posesivní element, ale v překladu do češtiny celá konstrukce svůj přináležitostní charakter ztratí (*авторское право – autorské právo*). K této ztrátě dochází při překladu těmi prostředky, které čeština

nepovažuje za posesivní. Míra ekvivalence těchto dvou případů závisí na konkrétním postupu, který překladatel při převodu textu zvolí.

Vidíme tedy, že u žádného posesivního prostředku nelze jednoznačně určit míru ekvivalence. Nicméně otázka překladačnických konstrukcí je individuální. Výběr vhodného ekvivalentu závisí hlavně na kontextu a také na překládaném konkrétním posesivním prostředku.

2.2 VLASTNÍ PŘEKLAD

Při analýze vlastního překladu charakterizují posesivní konstrukce z několika hledisek. Určuji typ posesivity (E – explicitní, I – implicitní) podle toho, jestli je vyjádřena přímo, či nikoliv. Tyto dva druhy vydělil ve své studii Petr Piřha. Označení N charakterizuje v textu překladu ty konstrukce, které jsou v originále posesivní, ale do češtiny byly přeloženy bez přináležitostního charakteru. Dále určuji způsob vyjádření (A – atributivní, P – predikativní) a zaměřuji se i na konkrétní jazykové prostředky, kterými je posesivita vyjádřena. V atributivní posesivitě to jsou přivlastňovací zájmena ⁽¹⁾. Dále potom konstrukce s posesivním genitivem ⁽³⁾, v jehož případě se opírám o přístup Stely Naumovny Cejtlinové a hledám genitivní vazby jen z hlediska užšího chápání posesivity, tzn. ty konstrukce, které vyjadřují vlastnění věci člověkem. Následuje posesivní dativ ⁽⁴⁾ a přivlastňovací přídavná jména ⁽⁶⁾. U predikativní posesivity to jsou predikační prostředky ⁽²⁾, tj. slovesa „mít“, „být“, „vlastnit“ a jiná slovesa, předpokládající vlastnění a předložkové konstrukce ⁽⁵⁾. V textu jsem se i zaměřila na výpovědi, u kterých je určení posesivního prostředku sporné ⁽⁷⁾.

Všechny tyto výrazy považuji za posesivní. Predikativní jsou ty konstrukce, které se shodují s modelem „mít“, „disponovat“, „vlastnit“. Ty atributivní odpovídají na otázku „čí?“.

Výrazy, které žádný posesivní význam nenesou, jsou označeny indexem ⁽⁸⁾ hned za označením N. Posesivní konstrukce jsou v textu originálu i překladu vyznačeny pomocí indexace, podle následující tabulky:

	RUSKÝ JAZYK				ČESKÝ JAZYK				
	Explicitní (E)		Implicitní (I)		Explicitní (E)		Implicitní (I)		Nepositivní (N)
	(A)	(P)	(A)	(P)	(A)	(P)	(A)	(P)	
Я из простой семьи.		5				5			
Я жил долго этой жизнью, всю свою жизнь.	1				1				
Опять на драку на свою пошёл.	1								8
Путин сам изменил своё отношение к занятиям.	1				1				
Этого ресурса для поддержания своего статуса хватило ненадолго.	1				1				
Не все мужчины так относятся к своим детям.	1				1				
Борис Николаевич пригласил меня в свой кабинет.../ Объясняет Путин свой выбор.	1				1				
Со своей стороны я готов.../ В своей речи Путин заявил (2х)/ Он добавил, что в своей деятельности...	1				1				8
У меня всегда сохраняется эта связь.		2				2			
мать Владимира Путина	3				3				
пирожки с капустой/мясом/рисом		5				5			
Мама не одобряла его решение. /Положение исправил его тренер, который рассказал его родителям...	1				1				
его учительница (2х)/его карьера (2х)/его функции	1				1				

Она встретила с его отцом. /В его жизни произошло.../По его словам...	1				1				
Страна, которой гордятся её граждане.	1				1				
По словам их мамы...	1				1				
Он добился успехов.		2				2			
отец Владимира Путина	3				3				
родина моей бабушки/отец познакомился с моей мамой/с Людой, моей будущей женой	1				1				
Мои представления возникли...	1				1				
родина бабушки	3				3				
Им было по 17 лет.		2				2			
в Басковом переулке	6				6				
У родителей было полдома.		2				2			
Они очень гордились тем уровнем жизни, которого тогда <u>достигли</u> .		2				2			
спецшкола с химическим уклоном		5				5			
Что-то в нём было такое...		2				2			
Я чувствовала, что в нём есть потенциал.		2				2			
Я увидела большой интерес.				7				7	
У него была хорошая память.		2				2			
У него есть билеты.		2				2			

Начали появляться другие приоритеты.				2				2	
<u>Поставил себе цель</u> , что в жизни нужно чего-то добиться.		2				2			
У него появилось желание.		2							8
Курс состоял из 100 человек.		2				2			
Появились другие стимулы, другие ценности.				2				2	
краснознаменный институт имени Андропова (2х)	3				3				8
В Володе было такое, что привлекало меня.		2				2			
У Владимира и Людмилы Путиных родилась дочь.	3				4				
помощник начальника отдела	3				3				
У меня хорошо шла работа.	3				4				
Было одно повышение.		2							8
помощник ректора (4х)	3				3				
советник председателя Ленинградского городского совета	3				3				
премьер с перспективой(2х)		5				5			
пост заместителя/Премьер-министра (2х) /Президента (2х)	3				3				
европейский город				6					6
заместитель председателя/руководителя	3				3				

Администрации Президента РФ (2х)									
главное контрольное управление Президента	3				3				
<u>У него есть идея</u> предложить мне пост Премьер-министра.		2							8
По словам Путина...	3								8
Исполняющий обязанности Президента(5х)	3								8
С одной стороны, <u>есть</u> свои аргументы.		2				2			
Но есть и другая логика.		2				2			
указ Президента (2х)	3				3, 6				
Мы хотим, чтобы наша Россия была свободной. /наши цели ясны/на нашем рынке	1				1				
У нас общие цели.		2				2			
благополучие граждан	3				3				
Знаем, какие у нас есть ресурсы.		2			1				
Мы обладаем ресурсным потенциалом.		2				2			
накопленный нами потенциал		2			1				
По мнению Путина...	3								8
к Владимиру Путину домой	4				4				
Родственникам выплачен 1 миллион рублей.		2				2			
Каждому члену выплачено по 100 тысяч рублей.		2				2			

Погорельцы получили новые дома.		2				2			
труд российских хлебородов, животноводов, переработчиков	3					3			
Приоритетом для Путина является поддержка военнослужащих.	3					3			
перспектива нашей нации	1					1			
заработная плата бюджетников	3					3			
11 спортивных объектов <u>общей вместимостью</u> 200 тысяч зрительских мест		7				5			
11 спортивных объектов общей вместимостью 200 тысяч <u>зрительских мест</u>				6					8
сознание людей	3					3			
Перемены, которые переживала наша страна.	1					1			

Předmětem překladu je biografie ruského prezidenta Vladimira Putina. Překlad je realizován z ruštiny do češtiny a posléze doplněn o translatické komentář.

БИОГРАФИЯ

Начало

Простая семья

Владимир Путин родился 7 октября 1952 года в Ленинграде. «Я из простой семьи^{EP5}, и я жил очень долго этой жизнью, практически всю свою^{EA1} сознательную жизнь. Я жил как рядовой нормальный человек, и у меня всегда сохраняется^{EP2} эта связь», – вспоминает Путин.

Мать Мария Ивановна

Мать Владимира Путина^{EA3} – Мария Ивановна Шеломова – была очень мягким доброжелательным человеком.

«Мы скромно жили. Поэтому щи, котлеты делали и блины. А по воскресеньям и праздникам мама пекла пирожки с капустой, с мясом, с рисом^{EP5} и ватрушки, очень вкусные», – рассказывает Путин.

Мама не одобряла его^{EA1} решение заниматься дзюдо. «Каждый раз, когда я шёл на тренировку, она говорила: опять на драку на свою^{EA1} пошёл».

Положение исправил его^{EA1} тренер, который пришёл домой и рассказал его^{EA1} родителям, чем он занимается,

BIOGRAFIE

Dětství

Obyčejná rodina

Vladimir Putin se narodil 7. října 1952 v Leningradu. „Jsem z obyčejné rodiny^{EP5} a podle toho jsem také dlouho žil, co si pamatuju, tak prakticky celý svůj^{EA1} život. Žil jsem jako každý jiný normální člověk, a to ve mně zůstalo^{EP2} dodnes,“ vzpomíná Putin.

Matka Maria Ivanovna

Matka Vladimira Putina^{EA3}, Maria Ivanovna Šelomovová, byla velmi hodná a laskavá.

„Žili jsme skromně. K jídlu jsme mívali polévku šči, karbanátky a palačinky. Každou neděli a o svátcích matka pekla pirohy se zelím, masem a rýží^{EP5} a výborné koláče s tvarohem.“ vypráví Putin.

Neschvalovala jeho^{EA1} rozhodnutí věnovat se judu. „Pokaždé, když jsem šel na trénink, říkala: „Zase se jde rvát^{N8}.“

Rodina změnila pohled na tento druh sportu až poté, co je navštívil jeho^{EA1} trenér

каких добился^{EP2} успехов, после чего отношение к занятию этим видом спорта в семье изменилось.

Отец Владимир Спиридонович

Отец Владимира Путина^{EA3} – Владимир Спиридонович Путин – участник войны, в 50-е годы служил в охране вагоностроительного завода, позже был мастером на заводе.

«Отец родился в Санкт-Петербурге в 1911 году. Когда началась Первая мировая война, в Питере жить стало трудно, голодно, и вся семья уехала в деревню Поминово в Тверской области, на родину моей^{EA1} бабушки^{EA3}. Дом, где они жили, стоит, кстати, до сих пор, родственники ездят туда отдыхать. Там же, в Поминово, отец познакомился с моей^{EA1} мамой. Они поженились, когда им было^{EP2} по 17 лет», – рассказывает Путин.

Послевоенные годы

После войны семья Путиных поселилась в комнате в коммуналке, в обычном питерском доме в Басковом переулке^{EA6}. Владимир Путин вспоминает: «Двор-колодец, пятый этаж без лифта. До войны у родителей было^{EP2} полдома в Петергофе. Они очень гордились тем уровнем жизни, которого тогда достигли^{EP2}. Хотя что это был за уровень! Но им казалось, что это чуть ли не предел мечтаний».

a rodičům vysvětlil, čím se zabývá a jakých úspěchů dosáhl^{EP2}.

Otec Vladimir Spiridonovič

Otec Vladimira Putina^{EA3}, Vladimir Spiridonovič Putin, byl voják, který v 50. letech sloužil u ochrany továrny na železniční vagony, kde se poté stal mistrem.

„Otec se narodil v Petrohradu v roce 1911. Když vypukla první světová válka, stal se život v Petrohradě velice obtížným. Lidé tam trpěli hladem. Celá rodina proto odjela do vesnice Pominovo v Tverské oblasti, do rodiště mé^{EA1} babičky^{EA3}. Dům, kde žili, stojí mimochodem dodnes a příbuzní tam občas jezdí za odpočinkem. V této vesnici se také otec seznámil s mou^{EA1} matkou. Vzali se, když jim bylo^{EP2} 17 let,“ vypráví Putin.

Poválečná léta

Po válce se celá rodina přesunula do jediného pokoje v družstevním bytě, v obyčejném petrohradském domě v Baskově ulici^{EA6}. Vladimir Putin vzpomíná: „Pamatuju si, že to byl vnitroblok, páté patro bez výtahu. Před válkou měli^{EP2} rodiče polovinu domku v Petrodvorci. Byli velmi hrdí na svou životní úroveň, které tehdy dosáhli^{EP2}. I přes to, jaká ve skutečnosti byla! Ale zdálo se jim, že už i to je téměř jako sen.“

1960-е

Был хулиганом, а не пионером

С 1960 по 1968 год Владимир Путин учился в школе-восемилетке №193 в Ленинграде. После восьмого класса поступил в среднюю школу №281 (спецшкола с химическим уклоном^{EP5} на базе технологического института), которую окончил в 1970 году.

Учительница Вера Дмитриевна Гуревич

С первого по восьмой класс Владимир Путин учился в 193-й школе. Он вспоминает, что был хулиганом, а не пионером.

Его^{EA1} учительница Вера Дмитриевна Гуревич рассказывала: «В 5-м классе он ещё не очень проявлял себя, но я чувствовала, что в нём есть^{EP2} потенциал, энергия, характер. Я увидела большой интерес^{IP7} к языку, он легко схватывал. У него была^{EP2} очень хорошая память, гибкий ум. Я подумала: из этого мальчишки выйдет толк. Решила уделять ему больше внимания, не давать возможности с дворовыми мальчишками общаться».

Поиск приоритетов

До шестого класса Путин не испытывал особого интереса к учёбе. Его^{EA1} учительница Вера Дмитриевна Гуревич

Šedesátá léta

Byl to uličník, žádný pionýr

V letech 1960 až 1968 studoval Vladimir Putin na osmileté škole číslo 193 v Leningradu. Po osmé třídě nastoupil na střední školu číslo 281 (speciální škola se zaměřením^{EP5} na chemii, podobná technologickému institutu), kterou absolvoval v roce 1970.

Učitelka Věra Dmitrijevna Gurevičová

Od první do osmé třídy chodil Vladimir Putin do 193. školy. Vzpomíná, že to byl pěkný uličník.

Jeho^{EA1} učitelka Věra Dmitrijevna Gurevičová říkala: „V páté třídě se ještě moc neprojevoval, ale cítila jsem v něm^{EP2} potenciál, energii a charakter. Viděla jsem velký zájem^{IP7} o jazyk, snadno si ho osvojoval. Měl^{EP2} velmi dobrou paměť, pružné myšlení. Pomyslela jsem si: z toho kluka něco bude. Rozhodla jsem se mu věnovat více pozornosti, nedávat mu příležitost se stýkat s ‚kluky z ulice‘.“

Hledání priorit

Až do šesté třídy neměl Putin o studium moc velký zájem. Jeho^{EA1} učitelka Věra Dmitrijevna Gurevičová věděla, že se může učit i lépe, s lepšími známkami, než jsou trojky.

понимала, что мальчик может учиться лучше, без троек.

Она даже встретила с его^{EA1} отцом, чтобы тот как-то повлиял на сына. Но это особо не помогло. Владимир Путин сам резко изменил свое^{EA1} отношение к занятиям в шестом классе.

Путин рассказывает: «Уже начали появляться другие приоритеты^{IP2}, приходилось самоутверждаться в спорте, добиваться чего-то, появились другие цели. Это, конечно, очень сильно подействовало».

Потенциал, энергия, характер

В шестом классе Путин поставил себе цель^{EP2}, что в жизни нужно чего-то добиться. Стал учиться без троек, что давалось ему легко. Тогда же его приняли в пионеры, а сразу после этого он стал председателем совета отряда.

«Стало ясно, что дворовых навыков недостаточно, – и начал заниматься спортом. Но и этого ресурса для поддержания своего^{EA1}, так сказать, статуса хватило ненадолго. Нужно было ещё и учиться хорошо», – рассказывает Путин

1970-е

Высшее образование

Dokonce se sešla s jeho^{EA1} otcem, aby synovi nějak domluvil. Ale moc to nepomohlo. Sám Vladimir Putin razantně v šesté třídě změnil svůj^{EA1} přístup ke studiu.

Putin říká: „Už se začaly objevovat další priority^{IP2}, chtěl jsem se prosadit ve sportu, něčeho dosáhnout, přišly jiné cíle. To mě samozřejmě velmi ovlivnilo.“

Potenciál, energie, charakter

V šesté třídě si Putin stanovil cíl^{EP2}, že v životě je třeba něčeho dosáhnout. Začal se učit a snáze tak získával lepší známky. Tehdy byl přijat k pionýrům a hned poté se stal vedoucím oddílu.

„Bylo jasné, že mé dosavadní dovednosti nestačí, proto jsem začal sportovat. To však k tomu, abych si svou^{EA1} pozici udržel, stačilo jen na chvíli. Bylo třeba se také dobře učit,“ říká Putin.

Sedmdesátá léta

Vysokoškolské vzdělání

Ленинградский государственный университет и Высшая школа КГБ

В 1970 году Владимир Путин поступил на юридический факультет ЛГУ, который окончил в 1975 году. В конце 70-х – начале 80-х годов Путин окончил московскую Высшую школу КГБ №1.

Моряк? Лётчик? Разведчик

Ещё до того, как Владимир Путин окончил школу, у него появилось желание^{EP2} работать в разведке. Чтобы узнать, как становятся разведчиками, он пошёл в приёмную Управления КГБ. Там ему сказали, что для начала нужно либо отслужить в армии, либо окончить вуз, предпочтительно юридический факультет.

«И с этого момента я начал готовиться на юрфак Ленинградского университета», – рассказывает Путин.

Другие стимулы, другие ценности

В 1970 году Владимир Путин поступил на юридический факультет Ленинградского государственного университета. «Курс состоял из 100 человек^{EP2}, и всего 10 из них брали сразу после школы. Остальных – после армии. Поэтому для нас, школьников, конкурс был где-то 40 человек на место. Я по сочинению четвёрку получил, но все остальные сдал на пятёрки – и прошёл», – рассказывает Путин.

«Когда я начал учиться в университете, появились другие

Leningradská státní univerzita a Vysoká škola KGB

V roce 1970 nastoupil Vladimir Putin na Právníckou fakultu Leningradské státní univerzity, kterou absolvoval v roce 1975. Na přelomu 70. a 80. let vystudoval moskevskou Vysokou školu KGB č. 1.

Námořník? Pilot? Rozvědčík

Ještě před ukončením školy chtěl^{N8} Vladimir Putin pracovat u rozvědky. Aby zjistil, jak pozici získat, šel do kanceláře KGB. Tam mu řekli, že nejprve musí buď jít na vojnu, nebo absolvovat vysokou školu, nejlépe právníckou fakultu.

„A od té chvíle jsem se začal připravovat na zkoušky na právníckou fakultu Leningradské univerzity,“ říká Putin.

Jiné podněty, jiné hodnoty

V roce 1970 byl Vladimir Putin přijat na právníckou fakultu Leningradské státní univerzity. „V ročníku bylo 100 lidí^{EP2} a jen 10 z nich bylo přijato hned po škole. Ostatní až po vojně. Nás studentů bylo ve výběrovém řízení asi 40 na jedno místo. Z písemného testu jsem dostal dvojku, ale všechno ostatní jsem měl za jedna a prošel jsem,“ vypráví Putin.

„Když jsem začal studovat na univerzitě, objevily se i jiné podněty a hodnoty^{IP2}, já

стимулы, другие ценности^{IP2},

я в основном сосредоточивался на учёбе, а к спорту уже относился как к делу второстепенному.

Но тренировался, конечно, регулярно, и во всесоюзных соревнованиях участвовал, хотя как-то по инерции, что ли», – вспоминает он.

Органы государственной безопасности

После того как Путин закончил ЛГУ, его по распределению взяли на работу в органы государственной безопасности. «Мои^{EA1} представления о КГБ возникли на основе романтических рассказов о работе разведчиков», – рассказывает Путин.

Его оформили сначала в секретариат Управления, потом в контрразведывательное подразделение, где он проработал около пяти месяцев. Через полгода его отправили на курсы переподготовки оперативного состава.

Ещё около полугода Путин отработал в контрразведывательном подразделении.

Именно тогда на него обратили внимание сотрудники внешней разведки. «Довольно быстро уехал на спецподготовку в Москву, где пробыл год. Потом вернулся опять в Ленинград, проработал там, как раньше говорили, в первом отделе. Первое главное управление – это разведка. В этом управлении были

яsem se v podstatě soustředil jen na studium a sport jsem bral už jako druhotnou věc. Ale pravidelně jsem samozřejmě trénoval a účastnil jsem se všech soutěží, i když trochu pasivně,“ vzpomíná.

Státní bezpečnostní orgány

Poté, co Putin dokončil univerzitu, byl přijat do orgánů státní bezpečnosti.

„Moje^{EA1} představy o KGB vznikly na základě romantických příběhů o práci rozvědků,“ říká.

Byl přiřazen nejprve na sekretariát vedení a poté ke kontrarozvědce, kde pracoval asi pět měsíců. Po půl roce ho poslali na rekvalifikační kurzy operačního střediska.

Ještě asi půl roku pracoval Putin v kontrarozvědce.

A právě tehdy si ho všimli pracovníci zahraniční rozvědky. „Poměrně rychle jsem odjel na speciální výcvik do Moskvy, kde jsem byl rok. Pak jsem se vrátil zpět do Leningradu, kde jsem pracoval, jak se dřív říkalo, v prvním oddělení. Prvním hlavním útvarem je rozvědka a její úřady byly ve velkých městech Sovětského svazu, včetně

подразделения в крупных городах Союза, в том числе и в Ленинграде. Там я проработал где-то четыре с половиной года», – вспоминает он.

Затем Путин опять поехал в Москву на учёбу в Краснознамённый институт имени Андропова^{EA3}, где его подготовили для поездки в Германию.

1980-е

Свадьба и Германия

Что-то в нём было^{EP2} такое...

Окончив учёбу в Краснознамённом институте имени Андропова^{EA3}, где Владимира Путина подготовили для поездки в Германию, в 1985 году он уехал в ГДР и проработал там до 1990 года. Но перед отъездом в его^{EA1} жизни произошло ещё не одно важное событие...

Жена Людмила

Владимира Путина и Людмилу Шкробневу познакомил общий друг. Людмила работала стюардессой на внутренних линиях и прилетела с приятельницей в Ленинград на три дня.

«Как-то, когда я уже работал в первом подразделении в Питере, мне позвонил приятель и сказал, что приглашает меня в театр на Аркадия Райкина. У него есть^{EP2} билеты, девушки будут. Сходили. Девушки действительно были.

Leningradu. Tam jsem pracoval asi čtyři a půl roku", vzpomíná.

Následně Putin znovu odjel do Moskvy studovat na Akademii vnější rozvědky^{EA3}, kde se připravoval na cestu do Německa.

Osmdesátá léta

Svatba a Německo

Něco v něm bylo^{EP2}...

Po promoci na Akademii^{N8} odjel Putin v roce 1985 do NDR a pracoval tam až do roku 1990. Před odjezdem se však v jeho^{EA1} životě odehrála nejedna významná událost...

Manželka Ludmila

Vladimira Putina a Ludmilu Škrebněvovou seznámil jejich společný přítel. Ludmila pracovala jako letuška na vnitrostátních linkách a tehdy na tři dny přiletěla s kamarádkou do Leningradu.

„Jednou, když jsem už pracoval v prvním útvaru v Leningradu, zavolał mi kamarád a pozval mě do divadla na Arkadije Rajkina. Řekl, že má^{EP2} lístky a že tam budou holky. Tak jsme šli. Holky tam opravdu byly. Druhý den jsme tam šli

На следующий день опять в театр пошли. Уже я билеты доставал. И на третий то же самое. С одной из них я начал встречаться. Мы подружились. С Людой, моей^{EA1} будущей женой», – рассказывает Путин.

«Что-то, видимо, в Володе было^{EP2} такое, что привлекало меня. Спустя три-четыре месяца я уже решила, что он именно тот человек, который мне нужен», – вспоминает Людмила. Через три года после знакомства Владимир сделал Людмиле предложение. «Я понял, что если не женюсь ещё года два-три, не женюсь никогда. Хотя, конечно, привычка к холостяцкой жизни сложилась. Людмила её искоренила», – признаётся Путин.

28 июля 1983 года они поженились.

Владимир и Людмила Путины были женаты до 2013 года.

Дочки Мария и Катерина

В 1985 году, перед отъездом в Германию, у Владимира и Людмилы Путиных родилась дочь Мария^{EA3}. Младшая, Катерина, родилась в 1986 году – уже в Дрездене.

Обеих девочек назвали в честь бабушек: Марии Ивановны Путиной и Екатерины Тихоновны Шкребневой.

По словам их^{EA1} мамы, Людмилы, Путин очень любит дочерей. «Не все мужчины так трогательно относятся

знову. To jsem ty lístky měl už i já. A třetí den znovu. S jednou z nich jsem se začal vídat.

S Ludou, mou^{EA1} budoucí ženou, jsme se spřátelili,“ říká Putin.

„Bylo v něm^{EP2} něco, co mě přitahovalo. Po třech až čtyřech měsících jsem se rozhodla, že je to přesně ten člověk, kterého potřebuji,“ vzpomíná Ludmila. Tři roky po seznámení Vladimir požádal Ludmilu o ruku. „Uvědomil jsem si, že pokud se neožením v následujících dvou nebo třech letech, neožením se nikdy. I když jsem si samozřejmě na ten staromládenecký život zvykl. To se ale díky Ludmile změnilo,“ přiznává Putin.

Vzali se 28. července 1983.

Vladimir a Ludmila Putinovi byli manželé až do roku 2013.

Dcery Marie a Kateřina

V roce 1985, před odjezdem do Německa, se Vladimirovi a Ludmile Putinovým narodila dcera Marie^{EA4}. Mladší Kateřina se narodila v roce 1986, už v Drážďanech.

Obě dívky byly pojmenovány po babičkách: Marii Ivanovně Putinové a Jekatěrině Tichonovně Škrebněvové.

Podle jejich^{EA1} maminky Ludmily otec dcery velmi miluje. „Ne všichni muži jsou tak láskyplní vůči svým^{EA1} dětem jako on.

к своим^{EA1} детям, как он. И он всегда их баловал, а воспитывать приходилось мне», – рассказывает она.

Дрезден

В 1985–1990 годах Владимир Путин работал в ГДР. Он проходил службу в территориальной разведточке в Дрездене. По выслуге лет он был повышен в звании до подполковника и в должности до старшего помощника начальника^{EA3} отдела. А в 1989 году был награждён бронзовой медалью «За выдающиеся заслуги перед Национальной народной армией ГДР».

«У меня^{EA3} хорошо шла работа. Считалось нормальным, если во время работы в загранкомандировке было одно повышение^{EP2} в должности. Меня повышали дважды», – рассказывает Путин.

1990-е

От помощника ректора^{EA3} ЛГУ до исполняющего обязанности Президента^{EA3} РФ

Ленинград – Москва

После возвращения из Германии в Ленинград Владимир Путин с 1990 года занимал должность помощника ректора^{EA3} Ленинградского госуниверситета по международным вопросам. В 1996 году он с семьёй

А он je vždycky rozmazloval, ale vychovávat jsem je musela já,“ vypráví.

Drážďany

V letech 1985-1990 pracoval Vladimir Putin v NDR. Sloužil u rozvědky v Drážďanech. Po službě byl povýšen do hodnosti podplukovníka a na pozici staršího asistenta vedoucího^{EA3} oddělení. V roce 1989 byl oceněn bronzovou medailí „za vynikající zásluhy“ před Národní lidovou armádou NDR.

„V práci se mi^{EA4} dařilo. Bylo normální být během zahraničního služebního pobytu jednou povýšen^{N8}. Já jsem byl povýšen dvakrát,“ říká Putin.

Devadesátá léta

Od asistenta rektora^{EA3} tehdejší leningradské univerzity až po úřadujícího prezidenta^{N8} Ruské federace

Leningrad – Moskva

Po návratu z Německa do Leningradu působil Vladimir Putin od roku 1990 jako asistent rektora^{EA3} pro mezinárodní vztahy na Leningradské státní univerzitě. V roce 1996 se s rodinou přestěhoval do Moskvy, kde začala jeho^{EA1} politická kariéra.

переехал в Москву, где началась его^{EA1} политическая карьера.

Ленинград – Санкт-Петербург

В 1990 году после возвращения из Дрездена в Ленинград Владимир Путин устроился на должность помощника ректора^{EA3} Ленинградского государственного университета по международным вопросам. «Я с удовольствием пошёл «под крышу» Ленинградского государственного университета в расчёте написать кандидатскую, посмотреть, как там и что, и, может быть, остаться работать в ЛГУ. Так, в 90-м я стал помощником ректора^{EA3} университета по международным связям», – вспоминает Путин.

Вскоре он стал советником председателя^{EA3} Ленинградского городского совета.

С июня 1991 года Путин стал работать председателем Комитета по внешним связям мэрии Санкт-Петербурга и одновременно – с 1994 года – первым заместителем председателя^{EA3} правительства Санкт-Петербурга.

После перехода на работу в мэрию Ленинграда Путин подал рапорт на увольнение из органов КГБ СССР.

Москва. Премьер с перспективой^{EP5}

Leningrad – Petrohrad

V roce 1990 se po návratu z Drážďan do Leningradu Vladimir Putin ujal funkce asistenta rektora^{EA3} pro mezinárodní vztahy na Leningradské státní univerzitě pro mezinárodní otázky. „Byl jsem rád, že jsem šel pod křídla Leningradské státní univerzity. Chtěl jsem zjistit, jak to tam chodí, napsat kandidátskou disertační práci, a možná tam zůstat pracovat. Takže jsem se v 90. letech stal asistentem rektora^{EA3} pro mezinárodní vztahy,“ vzpomíná Putin.

Zanedlouho se stal poradcem předsedy^{EA3} Leningradské městské rady.

Od června 1991 začal Putin působit jako předseda Odboru^{EA3} vnějších vztahů na petrohradské radnici a současně, od roku 1994, jako první místopředseda vlády v Petrohradu.

Po nástupu na radnici v Leningradu dal Putin výpověď z orgánů KGB SSSR.

Moskva. Premiér s perspektivou^{EP5}

В 1996 году Владимир Путин переехал с семьёй в Москву, так как ему предложили пост заместителя^{EA3} управляющего делами Президента РФ. «Не могу сказать, что я не любил Москву. Я просто больше любил Питер. Но Москва, совершенно очевидно – европейский город^{EP6}», – вспоминает Путин.

Его^{EA1} карьера развивалась стремительно. В марте 1997 года Путин становится заместителем Руководителя^{EA3} Администрации Президента РФ, начальником Главного контрольного управления Президента^{EA3} РФ. Несмотря на загруженность, он в 1997 году защищает кандидатскую диссертацию по экономике в Санкт-Петербургском государственном горном институте. В мае 1998-го Путин – уже Первый заместитель Руководителя^{EA3} Администрации Президента РФ, в июле 1998 года назначен директором Федеральной службы безопасности РФ, одновременно – с марта 1999 года – Секретарём Совета Безопасности РФ.

А уже в августе 1999 года Владимир Путин стал Председателем Правительства РФ. Этот пост ему предложил занять Президент РФ Борис Ельцин.

Путин вспоминает это так: «Борис Николаевич пригласил меня к себе и сказал, что у него есть идея предложить^{EP2} мне пост Премьер-министра^{EA3}. <...> Кстати, в разговоре

V roce 1996 se Vladimir Putin přestěhoval s rodinou do Moskvy, protože mu byl nabídnut post zástupce^{EA3} správy záležitostí prezidenta Ruské federace. „Nemůžu říct, že jsem neměl rád Moskvu. Prostě jsem měl raději Petrohrad. Moskva je ale zcela evidentně evropské město^{N8}“, vzpomíná Putin.

Jeho^{EA1} kariéra se rychle rozvíjela. V březnu roku 1997 se Putin stává náměstkem šéfa^{EA3} prezidentské administrativy Ruska, šéfem Nejvyššího kontrolního úřadu prezidenta^{EA3}. I přes svou pracovní vytíženost obhájí v roce 1997 kandidátskou disertační práci z ekonomie na petrohradské státní báňské univerzitě. V květnu roku 1998 je Putin první náměstek šéfa^{EA3} prezidentské administrativy, v červenci 1998 je jmenován ředitelem Federální bezpečnostní služby a současně s tím je od března 1999 také tajemníkem Rady bezpečnosti Ruské federace.

Už v srpnu 1999 se Vladimir Putin stal předsedou vlády Ruské federace. Tento post mu nabídl tehdejší prezident Boris Jelcin.

Putin na to vzpomíná takto: „Boris Nikolajevič mě pozval k sobě a řekl, že by mi chtěl^{N8} nabídnout post předsedy^{EA3} vlády. Mimochodem, v rozhovoru se mnou nepadlo slovo nástupce. Jelcin mluvil

со мной он не произносил слова «преемник». Ельцин говорил о «премьере с перспективой^{EP5}», что если всё пойдёт нормально, то он считал бы это возможным».

По словам Путина^{EA3}, на этой должности ему было интересно и почётно работать: «Думал, ну поработаю год, и то хорошо. Если помогу спасти Россию от развала, то этим можно будет гордиться».

Исполняющий обязанности Президента^{EA3} Российской Федерации

Перед новым, 2000 годом Президент России Борис Ельцин предложил Владимиру Путину стать исполняющим обязанности Президента^{EA3}.

«Недели за две-три до Нового года Борис Николаевич пригласил меня в свой^{EA1} кабинет и сказал, что принял решение уходить. Таким образом, я должен буду стать исполняющим обязанности Президента^{EA3}», – вспоминает Путин.

По его^{EA1} словам, ему было сложно принять решение, поскольку это «довольно тяжёлая судьба».

«С одной стороны, есть^{EP2} свои, внутренние аргументы. Но есть^{EP2} и другая логика. Судьба складывается так, что можно поработать на самом высоком уровне в стране и для страны.

о премиéрови s перспективou^{EP5}, že pokud vše půjde dobře, tak by to bylo možné.“

Pro Putina^{N8} byla čest na této zajímavé pozici pracovat. „Myslel jsem, že tam budu tak rok – to by bylo dobré. Pokud pomůžu zachránit Rusko před úpadkem, budu na sebe moct být hrdý.“

Úřadující prezident^{N8} Ruské federace

Před začátkem roku 2000 navrhl prezident Boris Jelcin Vladimíru Putinovi, aby se stal prezidentem^{N8}.

„Dva nebo tři týdny před koncem roku mě Boris Nikolajevič pozval do svě^{EA1} kanceláře a řekl, že se rozhodl vzdát funkce. Tím pádem jsem se měl stát úřadujícím prezidentem^{N8}“, vzpomíná Putin.

Podle jeho^{EA1} slov bylo těžké se rozhodnout, protože jde o poměrně nelehký úděl.

„Na jednu stranu mám^{EP2} své, vnitřní argumenty. Ale mělo^{EP2} to i jinou logiku. Situace byla taková, že byla možnost pracovat na nejvyšší úrovni v zemi a pro zemi. A je hloupé říkat: ne, budu dělat něco podřadného nebo ne, budu se věnovat

И глупо говорить: нет, я буду семечками торговать, или: нет, я займусь частной юридической практикой. Ну потом можно заняться в конце концов. Сначала здесь поработать, потом там», – объясняет Путин свой^{EA1} выбор.

31 декабря 1999 года Владимир Путин становится исполняющим обязанности Президента^{EA3} РФ.

2000-е

Президент и Премьер Российской Федерации

Думать нужно всегда о будущем, смотреть всегда вперед

26 марта 2000 года Владимир Путин был избран Президентом РФ, 14 марта 2004 года избран Президентом РФ на второй срок. 8 мая 2008 года Указом Президента^{EA3} назначен Председателем Правительства РФ.

Президент Российской Федерации

Владимир Путин был избран Президентом Российской Федерации 26 марта 2000 года. 7 мая 2000 года он вступил в должность.

В своей^{EA1} инаугурационной речи Владимир Путин заявил: «У нас^{EP2} общие цели, мы хотим, чтобы наша^{EA1} Россия была свободной, процветающей, богатой, сильной, цивилизованной

soukromé právnické praxi. Koneckonců, se tomu můžu věnovat potom. Nejdřív pracovat tady, pak tam", objasňuje Putin svou^{EA1} volbu.

Na konci roku 1999, 31. prosince, se Vladimir Putin stává úřadujícím prezidentem^{N8} Ruské federace.

Po roce 2000

Prezident a premiér Ruské federace

Je třeba myslet vždy na budoucnost, dívat se dopředu

Vladimir Putin byl zvolen prezidentem Ruska 26. března 2000, 14. března 2004 byl zvolen prezidentem na druhé funkční období. Poté byl 8. května 2008 výnosem prezidenta^{EA3} jmenován předsedou vlády RF.

Prezident Ruské federace

Vladimir Putin byl zvolen prezidentem Ruské federace 26. března 2000. Do funkce nastoupil 7. května.

Ve svém^{EA1} inauguračním projevu prohlásil: „Máme^{EP2} společné cíle. Chceme, aby naše^{EA1} Rusko bylo svobodnou, prosperující, bohatou, silnou

страной, страной, которой гордятся ее^{EA1} граждане и которую уважают в мире».

Он добавил, что в своей^{EA1} деятельности будет руководствоваться исключительно государственными интересами. «Возможно, не удастся избежать ошибок, но что я могу обещать и обещаю, это то, что буду работать открыто и честно», – сказал Путин.

Избран Президентом РФ на второй срок

14 марта 2004 года избран Президентом Российской Федерации на второй срок. В Послании Федеральному Собранию 26 мая 2004 года Путин, в частности, заявил: «Наши^{EA1} цели абсолютно ясны. Это высокий уровень жизни в стране, жизни – безопасной, свободной и комфортной. Это зрелая демократия и развитое гражданское общество. Это укрепление позиций России в мире, а главное, повторю, – значимый рост благосостояния граждан^{EA3}».

Сегодня мы лучше знаем собственные возможности. Знаем, какие у нас есть^{EP2} ресурсы. Понимаем, что в достижении названных целей может нам помешать. И активно модернизируем государство, добиваясь соответствия его^{EA1} функций современному этапу развития России, этапу, обеспечивающему существенно более высокий уровень жизни».

a civilizovanou zemí. Zemí, na kterou jsou její^{EA1} občané hrdí a která je ve světě respektována.“

Dodal, že během svého^{EA1} působení bude zastávat výhradně státní zájmy. „Možná, že to nebude vždy bezchybné, ale co mohu slíbit a slibuji, je to, že budu pracovat upřímně a poctivě,“ řekl Putin.

Druhé funkční období

Dne 14. března 2004 byl zvolen prezidentem Ruské federace na druhé funkční období. V otevřeném dopise Federálnímu shromáždění 26. května 2004 Putin konkrétně řekl: „Naše^{EA1} cíle jsou naprosto jasné. Je to vysoká životní úroveň v zemi, bezpečný, svobodný a pohodlný život. Dále vospělá demokracie a vyvinutá občanská společnost. Je to posílení pozice Ruska ve světě, a zopakují to nejdůležitější: intenzivní růst blahobytu občanů^{EA3}».

Dnes lépe známe skutečné možnosti. Známe své^{EA1} zdroje. Uvědomujeme si, že dosahování těchto cílů může být narušeno. Při aktivní modernizaci státu usilujeme o spojení jeho^{EA1} funkcí se současným tempem jeho rozvoje. Tempem, které poskytuje podstatně vyšší životní úroveň.“

Назначен Председателем Правительства РФ

8 мая 2008 года Указом Президента^{EA3}
РФ Владимир Путин назначен
Председателем Правительства
Российской Федерации.

«За последние годы Россия существенно
окрепла. Мы обладаем^{EP2} достаточным
ресурсным потенциалом, чтобы решать
ещё более сложные задачи. Дело за тем,
чтобы накопленный нами потенциал^{EP2}
был использован грамотно, эффективно,
должным образом. Со своей^{EA1} стороны
я готов приложить все усилия для
достижения поставленных целей. Для
получения новых и значимых
результатов, во имя процветания страны
и достойной жизни граждан России», –
сказал Путин на заседании
Государственной Думы РФ.

2010-е

На посту Премьер-министра^{EA3}

В центре внимания должен быть человек

В центре внимания Премьера находится
человек. По мнению Путина^{EA3}, власть
должна опираться только на российский
народ, а если такой поддержки нет,
то во власти делать нечего. В ноябре
2011 года Владимир Путин был
выдвинут кандидатом в Президенты РФ.

Předseda vlády Ruské federace

Dne 8. května 2008 byl
Vladimir Putin prezidentským výnosem^{EA6}
jmenován předsedou vlády.

„V posledních letech se Rusko výrazně
pozvedlo. Disponujeme^{EP2} dostatkem
zdrojů, abychom mohli řešit dokonce ještě
složitější úkoly. Jde o to, aby náš^{EA1}
potenciál byl využit šikovně, efektivně
a správně. Co se mě týče^{N8}, jsem ochoten
vynaložit veškeré úsilí na dosažení
stanovených cílů. Kvůli dosažení nových
a smysluplných výsledků, ve jménu
prosperity země a důstojného života
ruských občanů,“ řekl Putin na zasedání
ruské Státní dumy.

Po roce 2010

Na postu premiéra^{EA3}

V centru pozornosti musí být člověk

Premiér by se měl zaměřovat na člověka.
Podle Putina^{N8} by se moc měla spoléhat
pouze na ruský národ, a pokud takovou
podporu nemá, není ve vládě co dělat.
V listopadu 2011 byl Vladimir Putin znovu
navržen jako kandidát na prezidenta Ruské
federace.

Под личным контролем

Владимир Путин взял под личный контроль ситуацию по поддержке граждан, которые пострадали от лесных пожаров летом 2010 года.

Так, было организовано круглосуточное наблюдение за строительством домов для погорельцев. На каждой значимой площадке установили камеры видеонаблюдения, работающие круглосуточно. Были выведены три монитора: один – в Дом Правительства, второй – к Владимиру Путину домой, а третий – на сайт Правительства.

Родственникам погибших при пожарах выплачен^{EP2} 1 миллион рублей компенсации, а каждому члену пострадавшей при пожарах семьи выплачено^{EP2} по 100 тысяч рублей. Все погорельцы до наступления зимы получили^{EP2} новые дома и квартиры либо по желанию денежную компенсацию. 2,2 тысячи семей построили новые дома.

Социальные меры

Владимир Путин активно выступает за реализацию мер по развитию агропромышленного комплекса. «Мы шаг за шагом становимся полновластными хозяевами на нашем^{EA1} продовольственном, аграрном рынке. И всё это результат развития отечественного агропромышленного комплекса, зримое воплощение труда

Pod osobním dohledem

Vladimir Putin si vzal pod osobní kontrolu pomoc občanům, které zasáhly lesní požáry v létě 2010.

Proto byl zaveden celodenní dohled nad výstavbou domů pro lidi postižené požárem. Na každé důležité parcele byly instalovány bezpečnostní kamery, které běžely nepřetržitě. K nim byly připojeny tři monitory: jeden do sídla vlády, druhý k Vladimíru Putinovi domů a třetí na webové stránky vlády.

Příbuzným obětí požárů bylo vyplaceno^{EP2} odškodné ve výši jednoho milionu rublů a každému členovi požárem postižené rodiny vyplaceno^{EP2} 100 tisíc rublů. Všichni lidé zasažení požárem dostali^{EP2} před začátkem zimy nové domy a byty nebo, pokud chtěli, finanční kompenzaci. Nové domy byly postaveny více než dvěma tisícům rodinám.

Sociální opatření

Vladimir Putin aktivně podporuje zavádění opatření pro rozvoj agro-průmyslového komplexu. „Krok za krokem se stáváme suverénními pány našeho^{EA1} potravinového a zemědělského trhu. A to vše je výsledek rozvoje tuzemského agro-průmyslového komplexu, viditelných výsledků práce ruských farmářů, chovatelů zvířat a dělníků^{EA3}“, říká.

российских хлеборобов, животноводов, переработчиков^{EA3}», – говорит он.

Приоритетом для Путина^{EA3} также является поддержка военнослужащих и учителей.

На посту Президента^{EA3}, 2012–2018

В ноябре 2011 года участники XII съезда «Единой России» утвердили Премьер-министра Владимира Путина кандидатом в Президенты РФ.

4 марта 2012 года Владимир Путин был избран Президентом Российской Федерации.

«Ближайшие годы будут определяющими для судьбы России на десятилетия вперед. И мы все должны понимать, что жизнь будущих поколений, историческая перспектива государства и нашей^{EA1} нации зависят сегодня именно от нас», – заявил Владимир Путин в своей^{EA1} инаугурационной речи 7 мая 2012 года.

Майские указы

В день вступления в должность Президент подписал 11 указов, призванных решить наиболее значимые и чувствительные для граждан проблемы, а именно: увеличение заработной платы бюджетников^{EA3} при одновременном повышении качества медицинских, образовательных и социальных услуг; улучшение жилищных условий, в том числе многодетных семей и тех, кто живёт

Prioritou je pro Putina^{EA3} také podpora vojáků a učitelů.

Ve funkci prezidenta^{EA3}, 2012-2018

Účastníci XII. shromáždění „Jednotného Ruska“ premiéra Vladimira Putina schválili jako kandidáta na prezidenta, a to v listopadu 2011.

Dne 4. března 2012 byl Vladimir Putin zvolen prezidentem Ruské federace.

„Nadcházející roky budou stěžejní pro osud Ruska na desítky let dopředu. A my všichni si musíme uvědomit, že život dalších generací, historická perspektiva státu a našeho^{EA1} národa teď závisí jen na nás,“ řekl Vladimir Putin ve svém^{EA1} inauguračním projevu 7. května 2012.

Květnové výnosy

V den nástupu do funkce prezident podepsal 11 výnosů, které měly vyřešit pro občany nejdůležitější a nejcitlivější problémy, a to: zvýšení platů státních zaměstnanců^{EA3} současně se zvyšováním kvality zdravotnických, vzdělávacích a sociálních služeb; zlepšení podmínek pro bydlení, i pro početné rodiny a ty, kteří žijí v nouzových domovech; zlepšení práce

в аварийных домах; совершенствование работы органов власти и организаций, предоставляющих муниципальные и государственные услуги.

Постоянный контроль за исполнением поручений, сформулированных в рамках майских указов, осуществляет Комиссия по мониторингу достижения целевых показателей социально-экономического развития России во главе с Президентом.

Олимпиада-2014 в Сочи

7 февраля 2014 года Владимир Путин дал старт XXII зимним Олимпийским играм в Сочи. Для их проведения в городе было построено 11 спортивных объектов общей вместимостью^{EP7} 200 тысяч зрительских мест^{EP6}. Всего в процессе подготовки было возведено 380 сооружений: объекты прибрежного и горного кластеров, транспортная, энергетическая и гостиничная инфраструктура.

В Играх в Сочи приняли участие 2876 спортсменов из 88 стран. Это была первая в истории России зимняя Олимпиада.

Вхождение Крыма в состав России

16 марта 2014 года в Крыму состоялся референдум, на котором 96 процентов избирателей высказались за воссоединение с Россией. 18 марта в Георгиевском зале Кремля Президент обратился к обеим палатам Федерального собрания с просьбой

úřadů a organizací poskytujících městské a státní služby.

Neustálou kontrolu plnění úkolů, formulovaných v rámci květnových výnosů provádí Komise pro sledování dosažení cílů sociálně-ekonomického rozvoje Ruska v čele s prezidentem.

Olympiáda 2014 v Soči

Dne 7. února 2014 zahájil Vladimir Putin XXII. zimní olympijské hry v Soči. Za účelem jejich konání bylo ve městě vybudováno 11 sportovních objektů s kapacitou^{EP5} 200 tisíc diváků^{N8}. Celkem bylo v přípravě na olympiádu postaveno 380 budov: pobřežní a horské objekty, dopravní, energetická a hotelová infrastruktura.

Her v Soči se zúčastnilo 2 876 sportovců z 88 zemí. V ruské historii to byla vůbec první olympiáda.

Připojení Krymu k Rusku

Na Krymu se 16. března 2014 konalo referendum, v němž 96 % voličů hlasovalo za znovusjednocení Krymu s Ruskem. Dne 18. března prezident v Georgijevském sále Kremlu požádal obě komory Federálního shromáždění o posouzení Ústavního zákona ohledně přijetí dvou nových subjektů do Ruské federace: Republiky

рассмотреть Конституционный закон о принятии в состав Российской Федерации двух новых субъектов: Республики Крым и города Севастополя. Договор о вхождении Крыма в состав России был подписан сразу после произнесения речи.

«В сознании людей^{EA3} Крым всегда был и остаётся неотъемлемой частью России. Эта убеждённая, основанная на правде и справедливости, была непоколебимой, передавалась из поколения в поколение, перед ней были бессильны и время, и обстоятельства, бессильны все драматические перемены, которые переживала наша^{EA1} страна в течение XX века», – заявил Владимир Путин на встрече с депутатами Государственной Думы, членами Совета Федерации, руководителями регионов России и представителями гражданского общества.

6 декабря 2017 года во время посещения завода ГАЗ в Нижнем Новгороде глава государства объявил о планах принять участие в предстоящих выборах.

По итогам выборов, прошедших 18 марта 2018 года, Владимир Путин был переизбран на пост Президента^{EA3} Российской Федерации.

Krym a města Sevastopol. Smlouva o připojení Krymu k Rusku byla podepsána hned po projevu.

„V povědomí lidí^{EA3} Krym vždy byl a zůstane nedílnou součástí Ruska. Toto přesvědčení, založené na pravdě a spravedlnosti, bylo neochvějné a přecházelo z generace na generace, byl před ním bezmocný čas i okolnosti, bezmocné byly všechny dramatické změny, které prožívala naše^{EA1} země v průběhu 20. století,“ řekl Vladimir Putin na setkání s poslanci Státní dumy, členy Rady federace, vedoucími představiteli oblastí Ruska a zástupci občanské společnosti.

Při návštěvě továrny GAZ (Gorkovského automobilového závodu) 6. prosince 2017 v Nižním Novgorodu hlava státu oznámila plánovanou účast v nadcházejících volbách.

Na základě výsledků voleb, konaných 18. března 2018, byl Vladimir Putin opětovně zvolen prezidentem Ruské federace^{EA3}.

2.2.1 Translatologický komentář

Mezi texty originálu a překladu převažuje úplná ekvivalence. Většina posesivních konstrukcí je zcela ekvivalentní a shoduje se u nich typ posesivity i vyjadřovací prostředek. Vyskytují se však výjimky, kde sice typ posesivity zůstal zachován, ale došlo k použití jiného vyjadřovacího prostředku:

- (1) У Владимира и Людмилы Путиных^{EA3} родилась дочь. – Vladimirovi a Ludmile Putinovým^{EA4} se narodila dcera.
- (2) У меня^{EA3} хорошо шла работа. – V práci se mi^{EA4} dařilo.
- (3) 11 спортивных объектов общей вместимостью^{EP7} – 11 sportovních objektů s kapacitou^{EP5}

Ruský druhý pád, tedy genitiv, přešel v češtině do třetího pádu, dativu (1, 2). Ve spojení (3) je výraz „общей вместимостью“ v sedmém pádě. Podle námi vydělených posesivních prostředků nelze tuto formu nikam zařadit. Odpovídá však modelu „mající“, „disponující“ (объекты, обладающие общей вместимостью – objekty, disponující kapacitou), čímž spadá do predikativní posesivity. Kromě sedmého pádu je v ruštině možnou variantou také použití předložky (объекты с общей вместимостью – objekty s kapacitou), přičemž by to výpověď nijak nenarušilo. Právě tento prostředek jsem zvolila v překladu do češtiny.

V překladu se vyskytla místa, která byla ve výchozím jazyce posesivní, ale byla přeložena konstrukcemi bez posesivního charakteru. Jedná se o tato slovní spojení, označená indexem^{N8}:

- (4) становится исполняющим обязанности Президента^{EA3} – stává se úřadujícím prezidentem^{N8}

Slovní spojení „исполняющий обязанности Президента“ má v češtině ekvivalent „úřadující prezident“, proto je v překladu ve spojení se slovesem sedmý pád.

- (5) у него появилось желание^{EP2} работать в разведке – chtěl^{N8} pracovat u rozvědky
- (6) у него есть идея предложить^{EP2} мне – chtěl by mi nabídnout^{N8}

Výpovědi (5, 6) byly přeloženy volněji. Doslovný překlad („objevilo se u něj přání“ a „má nápad mi nabídnout“) není adekvátní. V českém znění by působil příliš kostrbatě a nepřirozeně.

- (7) Считалось нормальным, если во время работы в загранкомандировке было одно повышение^{EP2} в должности. – Bylo normální být během zahraničního služebního pobytu jednou povýšen^{N8}.

V tomto případě bylo možné také použití stejného tvaru, jako je v ruštině, a to „bylo jedno povýšení“. Nicméně aby se ve větě dvakrát neopakovalo slovo „bylo“, zvolila jsem v překladu přísudek jmenný se sponou.

(8) *со своей^{EA1} стороны – со se mě týče^{N8}*

V tomto případě se v obou jazycích jedná o ustálené slovní spojení.

(9) *по мнению Путина^{EA3} – podle Putina^{N8}*

(10) *По словам Путина^{EA3}, на этой должности ему было почётно работать. – Pro Putina^{N8} byla čest na této pozici pracovat.*

Ve spojeních (9, 10) byl v obou jazycích zachován genitiv, ale v překladu tento druhý pád nemá posesivní povahu.

(11) *опять на драку на свою^{EA1} пошёл – zase se jde rvát^{N8}*

Příklad (11) je sporný. Obsahuje sice posesivní zájmeno, ale v ruštině je fráze vnímána jako ustálené slovní spojení.

(12) *европейский город^{EP6} – evropské město^{N8}*

(13) *200 тысяч зрительских мест^{EP6} – 200 tisíc diváků^{N8}*

U dvou posledních příkladů (12, 13) v ruštině není posesivita zcela jednoznačná. Zde je na místě mluvit spíše o přináležitosti. Je vyjádřena přídavným jménem, tedy atributivním prostředkem. Nicméně však odpovídají modelům „patřící k“ (принадлежащий к Европе – patřící k Evropě) a „patřící komu“/„určeny pro koho“ (принадлежащие зрителям/предназначены для зрителей – patřící divákům/určeny pro diváky). Proto mají tyto výpovědi charakter spíše predikativní přináležitosti. Jak již bylo řečeno v teoretické části, tato adjektiva mají spíše jakostní povahu a v češtině sufix **-ský** vyjadřuje zpravidla vztah k místu, proto nejsou označována za přivlastňovací.

Ve výchozím i cílovém textu si z posesivních prostředků zcela odpovídají pouze předložkové konstrukce. Jsou v češtině vyjádřeny stejně, jako v ruštině, a tedy i zcela ekvivalentní.

V originálním textu jsme našli 105 výrazů posesivního charakteru, přičemž se jich samozřejmě hodně opakuje. Všechny prostředky, které vyjadřují přivlastnění nebo přináležitost, jsou v textu zastoupeny, ovšem kromě přivlastňovacího dativu. Nejvíce jsme se setkali s explicitním typem posesivity a atributivním způsobem vyjádření, u kterého je nejpočetnější skupinou posesivních prostředků přivlastňovací genitiv vyjadřující vlastnění objektu člověkem. Těchto výrazů je v originále 36. Další většinově zastoupenou skupinou jsou zájmena, kterých je v textu 33. Dále za atribuci považují i posesivní přídavné jméno, které se v textu vyskytlo třikrát.

Ve 26 případech jsem určila predikativní posesivitu s odpovídajícími prostředky. Jsou to hlavně slovesa „mít“, „být“ a také jsme se setkali s příklady „dynamických posesivních sloves“, o kterých byla řeč v teoretické části v přístupu Iriny Suškovové „было выплачено“ (bylo vyplaceno), „получили“ (dostali) aj. Kromě toho je predikativní posesivita vyjádřena i pomocí předložek, které jsou v textu zastoupeny jen v 5 případech.

U dvou slovních spojení, které jsem označila indexem ⁷ nešlo jednoznačně určit typ posesivního vyjadřovacího prostředku. Jedná se o následující výpovědi:

(14) *11 спортивных объектов общей вместимостью*^{EP7} – *11 sportovních objektů s kapacitou*^{EP5}

(15) *Я увидела большой интерес*^{IP7} *к языку.* – *Viděla jsem velký zájem*^{IP7} *о языке.*

Věta (15) sama o sobě neobsahuje posesivní element, ale učitelka mluví o Putinovi, čímž předpokládáme, že zájem o jazyk přisuzovala jemu.

V textu překladu je situace hodně podobná. Nejběžnějším typem posesivity je taktéž explicitní s atributivním způsobem vyjádření. Nejpočetnější skupinou jsou zájmena, je jich 33. Podstatných jmen v genitivu je v překladu 25. Přivlastňovací dativ je zastoupen ve 2 případech. Přivlastňovací přídavné jméno je v překladu dvakrát. Posesivita je vyjádřena predikačně v 21 případech, a kromě běžných sloves „mít“ a „být“ se zde vyskytují i slovesa jim významově blízká jako např. „disponujeme“ (обладаем). Vyjádření s předložkovými konstrukcemi, které také spadá do explicitní predikativní posesivity, je v textu šestkrát. V jednom případě bylo opět určení posesivního prostředku sporné, a to ve větě, kterou jsem již zmiňovala výše (15).

Nutno zdůraznit, že se v překladu vyskytl případ, který jsme neurčili jednoznačně posesivním (16). Nejedná se o přímý význam vlastnění, ale o vyjádření toho, že byla instituce (v našem případě vysoká škola) pojmenována po významném člověku, nějak spojeném s danou institucí. Ruština tuto souvislost jasně vymezuje slovem „имени“, které čeština ale nemá, a proto se překládá ve většině případů přivlastňovacím adjektivem. Tento postup jsme však nezvolili, protože toto slovní spojení lze nazvat reálií, která má ve výchozím jazyce svůj rozšířený ekvivalent a genitivu v ruštině odpovídá i v překladu genitiv.

(16) *Краснознамённый институт имени Андропова*^{EA3} – *Akademie vnější rozvědky*^{EA3}

Několikrát se ve výchozím i cílovém textu vyskytují přídavná jména se sufixem **-ский** (*Ленинградский государственный университет, европейский город*) a **-ská/-ské** (*Ленинградская стátní univerzita, evropské město*). V ruštině se tato adjektiva tvoří od názvů oblastí, obcí nebo měst a vyjadřují náležitost právě tomuto místu. V češtině

ale vykazují spíše jakostní znaky, a proto většinou přecházejí na právě jakostní přídavná jména.

V obou textech jsou zastoupeny všechny námi vymezené jazykové prostředky. Více posesivních vyjádření je ve výchozím textu. Je to dáno tím, že některé posesivní konstrukce v originále byly do výchozího jazyka přeloženy pomocí výrazů, u kterých příslušnost povaha nezůstala zachována. Jsou to výpovědi, již uvedené výše a označené indexem ^{N8}, kterých je v překladu 15. Z hlediska typu posesivity převažuje v obou textech jednoznačně ta explicitní. Implicitní (skrytá) posesivita, pro níž je charakteristická odvoditelnost z kontextu, je vyjádřena pouze predikativním způsobem pomocí sloves a vyskytla se jen v následujících třech případech:

(17) *Уже начали появляться другие приоритеты*^{IP2} ... – *Už se začaly objevovat další priority*^{IP2} ...

(18) *Когда я начал учиться в университете, появились другие стимулы, другие ценности*^{IP2} ... – *Když jsem začal studovat na univerzitě, objevily se i jiné podněty a hodnoty*^{IP2} ...

(19) *Я увидела большой интерес*^{IP7} к языку. – *Viděla jsem velký zájem*^{IP7} o jazyk.

Označené konstrukce pomocí sloves vyjadřují nabytí vlastnění (v našem případě prostého vztahu mezi subjektem a objektem). Všimněme si ale absence subjektu. Vzhledem k tomu, že Vladimír Putin mluví o sobě (17, 18) a poté o něm mluví jeho učitelka (19), předpokládáme, že subjektem je právě on.

Všechny implicitně posesivní výpovědi byly do češtiny přeloženy zcela ekvivalentně, typ posesivity tedy opět zůstal zachován.

Jelikož jsou v obou textech nadužívána zájmena a druhým nejběžnějším posesivním prostředkem je genitiv, nejčastějším způsobem vyjádření je atribuce. Pro výchozí i cílový text je tedy charakteristický explicitní typ posesivity a atributivní způsob vyjádření.

ZÁVĚR

Ruský i český jazyk si jsou typologicky velmi blízké a jako kterékoli jiné jazyky se postupem času neustále vyvíjejí. Posesivita, jakožto jedna z hlavních jazykových kategorií, je součástí naší každodenní komunikace, a i přes to mnohdy netušíme, co tento termín vlastně znamená.

Této oblasti lingvistiky je věnováno mnoho děl. Nelze zcela jednoznačně určit, jestli je na toto téma bohatší ruská nebo česká literatura. Mohu ale říci, že v současné době dostupné zdroje (jak elektronické, tak tištěné) byly pro psaní mé kvalifikační práce dostačující.

Jeden z cílů diplomové práce s názvem „Vyjádření posesivity v ruském jazyce a problematika jejího překladu do češtiny“ byl čistě edukativní a měl čtenáři rozšířit vědomosti v oblasti lingvistiky, ale hlavně mu z teoretického hlediska objasnit problematiku posesivity a seznámit ho s jejími možnými typy a s prostředky jejího vyjádření.

Úvod do problematiky v teoretické části byl napsán na základě studia prací ruských i českých jazykovědců. Z ruských to byla, mimo jiné, Irina Michajlovna Suškovová, která posesivitě věnovala celou svou disertační práci. Seznámili jsme se s pojmy jako je subjekt a objekt, kterým jiní odborníci říkají posesor a posesum, nebo spona, jinými slovy posesivní predikát.

Z české lingvistiky mi byla nápomocna disertační práce Jana Křivana, který, na rozdíl od následujících dvou lingvistů, psal o externí posesivitě, ve které může být subjektem kromě člověka i jiná životná nebo neživotná substance. Dále jsem vycházela z knihy „Posesivní vztah v češtině“ od Petra Piřhy a odborného článku „K chápání posesivity“ od Rudolfa Zimka, kterým přispěl do sborníku „Rusko-české studie“. Každý z těchto lingvistů definoval posesivitu nepatrně jinak.

Všichni lingvisté, o jejichž díla jsem se ve své diplomové práci opírala, se shodli na vymezení jejich dvou hlavních druhů – predikativní a atributivní a s nimi souvisejících stejnojmenných jazykových prostředků. Z těch hlavních to jsou především přivlastňovací zájmena či adjektiva a slovesa s posesivním významem. V obou analyzovaných jazycích se tyto prostředky hojně vyskytují. Posléze nechybí ani vymezení základních rozdílů mezi ruštinou a češtinou ve vyjadřování posesivního vztahu. Dvěma základními odlišnostmi je absence slovesa „být“ v ruštině, která je kompenzována jinými významově podobnými slovesy „существовать“ nebo „служить“. Druhým důležitým rozdílem je, že ruský jazyk nemá infinitiv pro sloveso „mít“. Jemu odpovídající výraz „иметь“ se používá už spíše v ustálených frázích (*иметь право – mít právo*).

V dalších kapitolách jsem se věnovala právě těmto prostředkům s posesivním charakterem, přičemž jsem vycházela, kromě již výše zmíněných, z knih Václava Cvrčka,

Stanislava Žažy, Viktora Vladimiroviče Vinogradova aj. Závěr teoretické části seznamuje čtenáře s tématem vzájemné komparace ruštiny a češtiny z hlediska posesivity.

Praktická část je věnována překladu, nejdříve teorii a poté praxi. V teorii překladu jsme se seznámili s pojmy jako jsou „translatologie“, „translát“ nebo „bezekvivalentní lexika“. Praktická část aplikuje získané teoretické poznatky a čtenáři ukazuje, jak vypadá různorodost posesivních jazykových prostředků v konkrétním ruskojazyčném textu a jak je ovlivní převod textu do cílového jazyka, v našem případě do českého. V obou textech jednoznačně převládá explicitní typ posesivity, tzn. typ, který je přímo vyjádřen. Šlo převážně o vyjádření za pomoci zájmen, přivlastňovacích sloves a genitivu. Tyto tři nejčastěji vyskytující se prostředky našli v českém překladu svůj ekvivalent, většinou úplný, neboť se jejich množství v obou jazycích téměř shoduje.

Druhým cílem této kvalifikační práce bylo zprostředkování zajímavých informací o soukromém životě a politické i profesní kariéře úřadujícího prezidenta Ruské federace. Tématem pro překlad proto byla biografie Vladimira Vladimiroviče Putina, dostupná na jeho oficiálních internetových stránkách.

V mnohém se originál a překlad shodovaly, i přes to jsme ale našli nějaké rozdíly, nebo pasáže s nejednoznačným posesivním charakterem. Byl to třeba případ, kdy originál obsahoval posesivní zájmeno, které ale bylo částí ustáleného slovního spojení a do češtiny přeloženo neposesivní vazbou. Takových výpovědí bez příslušnostního charakteru bylo v překladu mnohem více. Nejednoznačné bylo také určení posesivity u kolokací se sufixem -ский, který vyjadřuje spojitost s místem nebo oblastí. V překladu této vazbě taktéž odpovídá adjektivum se stejným sufixem -ský, které ale v češtině posesivní povahu nemá, proto byly označeny symbolem N (neposesivní).

Právě tyto odchylky byly obsahem konce praktické části – vzájemná komparace obou textů z hlediska výskytu posesivních konstrukcí. Došla jsem k závěru, že analyzované konstrukce jsou zcela ekvivalentní z hlediska typu posesivity. Mezi jednotlivými použitými posesivními prostředky v ruštině a češtině rozdíly byly. Byl to zejména rozdíl mezi přivlastňovacími pády, kdy genitiv přešel v češtině na dativ. Také jsme se setkali s případem, kdy byla příslušnost vyjádřena prostředkem, který do posesivních oficiálně nepatří. Tento výraz byl následně přeložen předložkovou vazbou. Překlad všech těchto nejasných frází do cílového jazyka byl podřízen hlavně kontextu.

V textu Putinovy biografie (ať už to byl originál, nebo překlad) byly obsaženy všechny typy příslušnostního vztahu, způsoby jeho vyjádření i posesivní prostředky, o kterých jsem psala v teoretické části.

Zcela ekvivalentními se ukázaly být předložkové konstrukce, kterých bylo v originálním textu pět a poté také většina zájmen. U třech případů byla výpověď přeložena s pomocí úplně jiného prostředku a v deseti případech byl zvolen překlad dokonce zcela neposesivním ekvivalentem. Pro označení těchto výpovědí posloužil index ^{N8}. Nejčastějším způsobem vyjádření posesivity a zároveň i většinově ekvivalentním byl atributivní způsob. Vyšlo najevo, že ruština a čeština si jsou v této oblasti velmi blízké

a množství a frekvence výskytu posesivních konstrukcí vždy závisí zpravidla na stylu a žánru daného textu.

Téma posesivity není v dnešní literatuře příliš kvalitně rozpracováno a vždy bude na tuto problematiku pohlíženo z různých perspektiv.

РЕЗЮМЕ

В настоящей дипломной работе под названием «Выражение притяжательности в русском языке и проблематика её перевода на чешский язык» с теоретической и практической точки зрения изучается притяжательность, то есть явление, которое выражает отношение принадлежности или собственности.

Её изучением ранее занимались лингвисты из России и Чехии, как и в настоящее время. К самым известным в чешской литературе работам, посвященным этой теме, принадлежат книга Петра Питьги «*Posesivní vztah v češtině*» и статья Рудольфа Зимека «*K chárání posesivnosti*» в Сборнике Высшей школы педагогики в Праге «*Rusko-české studie*». Эти два источника стали центральными для написания дипломной работы. Также многие русские лингвисты писали о категории притяжательности в научных статьях или посвятили этому свои диссертации. В некоторых аспектах их подходы к притяжательности были одинаковыми, а иногда каждый лингвист рассматривал ее по-своему.

Одна из целей настоящей дипломной работы была исключительно образовательной. Она должна была расширить знания читателя о проблематике притяжательности и познакомить его с возможными средствами, с помощью которых она может быть выражена в тексте. Именно это и является содержанием теоретической части, которой посвящена первая половина работы. Потенциальными читателями моей дипломной работы могут быть не только русисты, но и люди, не владеющие русским языком, которым чтение данной работы принесет, помимо новых знаний, также интересные факты.

Теоретическая часть имеет три основных главы, в которые входят определённые подглавы. В первой главе рассматриваются подходы русских и чешских лингвистов к вопросу притяжательности.

Я основывалась, например, на диссертации Ирины Михайловны Сушковой, которая, как и другие лингвисты, пишет об атрибуции и предикации. Кроме того, она упомянула два, до тех пор неизвестных, термина. Первый – статическая притяжательность, которая характеризуется своей неизменностью. Второй – динамические притяжательные конструкции, которые могут исчезать, а также могут появляться новые. С этим связана специфическая группа глаголов – динамические притяжательные глаголы, которые имеют характер именно этого приобретения и утраты отношения притяжательности. Это глаголы, такие как «купить», «украсть», «потерять» или «отдать». Кроме того, И. М. Сушкова упомянула так называемые дваактантные и одноактантные средства выражения притяжательности. Для дваактантных средств характерны два члена – субъект и объект (основные компоненты отношения притяжательности). В случае одноактантных средств объект стоит в функции подлежащего и его субъект выражается предикатом.

Здесь возникает проблема разграничения терминов «принадлежность», «посессивность» и «притяжательность», поскольку последние два термина семантически очень близки. В связи с этим мы охарактеризовали функционально-семантическое поле посессивности, заключая, что посессивность практически превосходит два других термина, как отметила Жанна Калиаскаркызы Заллединова.

В статье Алексея Сергеевича Вишневого мы познакомились с термином притяжательный предикат, под которым мы понимаем в принципе сказуемое, другими словами глагол со значением притяжательности. Владимир Петрович Липеровский определяет более узкий подход к притяжательности, а именно, что это название предмета по его отношению к человеку или к другой вещи.

Кроме того, я в первой главе рассматривала подходы чешских лингвистов к притяжательности, и в частности, исследование Рудольфа Зимека, Петра Питыги и Яна Крживана, который посвятил притяжательности часть своей докторской диссертации.

Далее я рассматриваю такие понятия, как «posesor» и «posesum», которые можно на русский перевести как «владелец» и «объект владения». Эти термины взаимозаменяемы для терминов «субъект» и «объект», которые я также использовала во своей работе.

Если говорить о видах притяжательности, мы обнаружили, что классификации как русских, так и чешских лингвистов, за исключением незначительных различий, сходятся. Мы выделяем атрибутивную притяжательность и предикативную притяжательность. Первая выражается определением, в роли которого обычно выступают притяжательный родительный и дательный падежи, притяжательные прилагательные и местоимения, или предложные конструкции. Предикативная притяжательность выражается сказуемым, которым являются глаголы, чаще всего «иметь» и «быть».

Одна из теорий гласит, что для того, чтобы данное отношение могло считаться действительно притяжательным, должна быть возможность его выразить не только предикативно, но также атрибутивно (*mám dům/můj dům* – у меня дом/мой дом). Однако, это не касается сочетаний, где идёт речь о отношении деятеля к его действию. Их можно выразить только атрибутивно.

Мы хотели бы также выделить понятие «имплицитной притяжательности» - типа принадлежности, который, как правило, выражается, именем прилагательным с суффиксом -atý/-атый (*vousatý/бородатый*), или не явно передается средствами, выражения притяжательности, но выводится из контекста. Кроме этого типа мы выделяем также «косвенную притяжательность», которая предполагает, что субъектом может быть не только человек, но и другие не живые вещества.

Во второй главе теоретической части исследуются средства, с помощью которых может быть выражено отношение принадлежности. К предикативным

средствам мы относим уже упомянутые глаголы «иметь» и «быть». Глагол «иметь» может выражать больше типов принадлежности: вещь во своей собственности, семейные отношения, части тела, отношение части к целому или абстрактные отношения, такие как физическое состояние или качество. Кроме типичного значения владения глагол «иметь» используется также в устойчивых и фразеологических словосочетаниях (*иметь право/возможность – mít právo/možnost*).

Далее изучаются средства, которые выражают притяжательность, такие как прилагательные, местоимения, притяжательные родительный и дательный падежи. Многие лингвисты относят их к атрибутивным средствам, но мы их рассматриваем отдельно. Атрибутивные конструкции, как правило, имеют больше значений, чем просто владение. Например, словосочетание *мой дом (můj dům)* может иметь значение: дом, в котором я живу; дом, который я имею; дом, построенный мной. Кроме этих средств в атрибутивную притяжательность входят также некоторые предложные конструкции (*подарок от друга – dárek od kamaráda*). Атрибут может быть либо согласованным, либо несогласованным. Под несогласованным атрибутом мы понимаем родительный и дательный падежи и предложные конструкции. Согласованным атрибутом могут быть некоторые прилагательные.

Притяжательный родительный падеж (лат. genitivus) может быть использован, даже если субъект во множественном числе (*юбки подруг – sukňě kamarádek*). Там, где в чешском языке применяется родительный падеж, в русском языке стоит «у кого» (*Дети у моего сына уже большие. – Děti mého syna jsou už velké.*) Родительный падеж в русском языке стоит там, где в чешском языке есть притяжательное прилагательное (*университет имени Палацкого – Palackého univerzita*). С выражением «имени» мы столкнулись у Рудольфа Зимека, который упоминал об использовании этого компонента в русском языке. В чешском языке такого выражения нет, поэтому такая конструкция переводится, как уже было сказано, прилагательным (*музей имени Пушкина – Puškinovo muzeum*). Это не прямое значение владения, а выражение того, что у данный человек связан с этим местом (он там жил, побывал там) или это место названо в его честь.

Говоря о родительном падеже, я упомянула два его возможных значения. Родительный падеж, выражающий какое-либо качество, обозначает характерный признак субъекта (*žena krátkých vlasů*). Эту форму можно заменить за форму с предлогом (*žena s krátkými vlasy – женщина с короткими волосами*) или с составным прилагательным (*krátkovlasá žena – коротковолосая женщина*). В русском языке с этим типом родительного падежа мы встречаемся гораздо чаще, чешский язык его подавляет и чаще использует нейтральные конструкции с предлогом «s» (*ребёнок большого таланта – dítě s velkým talentem*).

Второй тип, родительный падеж, выражающий возраст, в чешском языке не очень распространён и поэтому заменяется за прилагательное (*девушка девятнадцати лет – patnáctiletá dívka*).

Следующим рассматриваемым средством выражения притяжательности является притяжательный дательный падеж (лат. *dativus*). Редко встречается, что дательный падеж в чешском языке бы был переведён на русский язык также дательным падежом. В русском языке ему в основном соответствует конструкция «у кого». С этим примером мы столкнулись в переводе биографии Путина (*У Владимира и Людмилы Путиных родилась дочь. – Vladimirovi a Ludmile Putinovým se narodila dcera.*) Кроме того, в русском языке также используется притяжательное местоимение (*Моя машина сломалась. – Rozbilo se mi auto.*) Со сходством между родительным и дательным падежами мы часто встречаемся в выражениях, которые называют культурные достопримечательности или места (*памятник Пётру I – pomník Petra I*).

Типичными средствами, выражающими притяжательность, являются, кроме остальных, прилагательные, о которых я также говорила в главе о этих средствах. Сначала я упомянула несколько основных вещей об прилагательных обобщённо. Это часть речи, которая отвечает на вопрос «чей?» и на обоих языках они являются склоняемой частью речи. В предложении такое прилагательное выполняет функцию определения (*веселый дедушка – veselý dědeček*), именного сказуемого со связкой (*Дедушка весёлый. – Dědeček je veselý.*) или дополнения (*Дедушка вернулся из паба весёлый. – Dědeček se vrátil z hospody veselý.*) Определение (другими словами атрибут) в основном стоит перед существительным.

Притяжательные прилагательные в русском и в чешском языках образуются с помощью различных суффиксов. Они зависят от рода существительного (субъекта и объекта). В чешском языке это, в частности, суффиксы *-ův* (*otcův dům*), *-in* (*mámin dům*). В русском языке это, например, суффиксы, которые определил Виктор Владимирович Виноградов. Мы говорим о суффиксах *-ов/-ев* (*отцов дом, дом злодеев*) или *-ин* (*мамин дом, Наташин дом*). Эти суффиксы выражают присвоение только одному лицу, и мы встречаемся с ними в основном в разговорном языке.

У суффиксов *-ий/-ья/-ье*, которые присоединяются к названиям животных, часто проходит чередование (*медведь – медвежий, птица – птичий*). Данную группу суффиксов можно отметить как в разговорном, так и в художественном стиле речи.

Перед описанием притяжательных местоимений, я также привела некоторую информацию о местоимениях в целом. Данная часть речи, наверное, является наиболее типичным и известным средством, выражающим притяжательность. Это изменяемая часть речи, которая указывает на свой предмет и в предложении заменяет существительные, прилагательные и числительные. Местоимения имеют несколько функций: определяют роли в коммуникационной среде, ссылаются на лица/предметы/места, неопределенно или обобщённо кого-то или что-то называют и, что важно в нашем случае, выражают отношение притяжательности. У некоторых русских и чешских местоимений мы определяем род (он, она, оно), другие местоимения не имеют рода.

Притяжательные местоимения выражают принадлежность предмета (объекта) владельцу (субъекту). Идентичным признаком русских и чешских местоимений является то, что местоимения «его» и «их» не склоняются. Напротив, их отличие заключается в том, что русский язык включает в классификацию также группу возвратных местоимений, с чем в чешском языке мы не сталкиваемся.

Мы также отметили, что местоимение «свой» имеет сходный характер в обоих языках. В дополнение к классическому выражению присвоения, местоимения выражают также родственные отношения [*Завтра я поеду к своим (имеется в виду к родителям).* – *Zítرا pojedu k našim (ke svým rodičům).*] или используется, чтобы подчеркнуть что-то исключительное (*В этом есть своя прелесть.* – *Má to své kouzlo.*) Кроме того, мы выяснили, что это местоимение часто имеет склонность к субстантивизации, то есть оно переходит в разряд существительных [*своих не узнал – svoje (lidi) nepoznal*]. Это изменение происходит в основном в разговорном языке.

В обоих языках притяжательные местоимения различают род (*můj otec, má sestra, moje jablko* – *мой папа, моя сестра, моё яблоко*). Однако в чешском языке в основном используются более длинную форму местоимения женского рода (*moje sestra* – вместо *má sestra*).

В ряде других средств, выражающих притяжательность, я также писала о так называемых лексико-грамматических средствах. Под этим термином мы подразумеваем предложные конструкции (*muž s bradkou* – *мужчина с бородкой, žena v bílých šatech* – *женщина в белом платье, šátek pro maminku* – *шарф для мамы*).

Далее я обратила внимание на различия между выражением притяжательности в русском и чешском языках. Сначала я рассматривала разницу в выражении существования, поскольку глагол быть является частым компонентом русскоязычных притяжательных конструкций. Мы выяснили, что, несмотря на притяжательные обороты, в русском языке глагол быть в настоящем времени не используется. Однако в нем есть другие глаголы, которые его замещают, не изменяя значение высказывания (*Москва является столицей России.* – *Moskva je hlavní město Ruska; Существуют две теории.* – *Jsou dvě teorie.*) Однако отсутствие глагола быть в русском предложении требует присутствие личного местоимения в функции подлежащего (*Я сейчас на работе.* – *Jsem teď v práci.*)

Далее я в своей дипломной работе описываем разницу в выражении владения в русском и чешском языках, которое на русском языке чаще всего происходит при помощи оборота «у меня (есть)». Использование компонента «есть» является спорным, поскольку это в основном зависит от передаваемой информации. Его присутствие в сообщении обусловлено, например, тем, что мы выражаем постоянное присутствие чего-то или, что это слово является важным компонентом предложения (*У меня есть большой дом.* – *Mám velký dům; Ключи у меня есть.*) Кроме того, существуют ситуации, в которых этот компонент, наоборот, вообще не используется, например, если мы говорим об актуальной

локализации (*Mám auto v garáži. – У меня машина в гараже.*) или о психическом или другом состоянии человека (*У меня завтра экзамен. – Zítرا mám zkoušku.*)

Мы подчеркнули один важный факт, а именно, что сочетание «у меня (есть)» в русском языке не имеет инфинитива. Синонимичный глагол «иметь» кроме устойчивых оборотов встречается также в сочетаниях с абстрактными существительными (*иметь в виду недостатки – mít na paměti nedostatky*), конкретными существительными (*иметь под рукой – mít při ruce*) или с инфинитивом (*Я имею честь представить вам... – Mám tu čest vám představit...*) В чешском языке глагол «иметь» часто встречается во многих глагольно-именных сочетаниях (*mít radost – радоваться, mít rád – любить*) и в метафорических выражениях (*mám to na jazyku – это вертится у меня на языке*). В обоих языках этот глагол обозначает окончание действия и его результат (*Úlohu už mám napsanou. – Задание у меня уже написано.*)

С точки зрения различий в выражении притяжательности между русским и чешским языками, также важно отметить, что в чешском языке значительно чаще используются притяжательные прилагательные. Мы также наблюдаем разницу в порядке слов: в русском языке компонент со значением притяжательности в основном стоит в постпозиции (*Čajkovského opera – опера Чайковского*).

Следующим обсуждаемым явлением было выражение принадлежности большому количеству людей. В этом случае в обоих языках используется либо суффикс *-ský, -ovský/-ский, -овский* (*klukovské hry – мальчишеские игры*), либо сочетание с родительным падежом (*návrh dělníků – предложение рабочих*).

Что касается появления суффиксов *-ов/-ова/-ово*, то русский язык ограничивается в их использовании только устойчивыми фразами (*Karlov most – Karlův most*).

Вторая часть дипломной работы посвящена практическим вопросам и имеет двух основных главы. Её целью было предоставить читателю интересную информацию и факты о нынешнем президенте Российской Федерации Владимире Путине посредством перевода его биографии с русского на чешский язык. Первая глава практической части посвящена теории перевода. В ней мы использовали материалы чешских лингвистов и переводчиков. На основе книги Евы Выслоужиловой и Милены Махаловой «*Svičebnice překladu pro rusisty*» мы определили термин «транслатология», т.е. наука, которая занимается переводом. Мы рассматриваем понятие перевода с двух разных точек зрения. Это действие (перевод текста с одного языка на другой), а также результат этого действия, или конечный продукт.

Кроме того, я использовала публикацию Зденьки Выходиловой «Введение в теорию перевода для русистов», в которой она выделила типы перевода. Он может быть художественным или информативным, письменным или устным,

традиционным или машинным, а также дословным, свободным, буквальным или адаптированным.

Тема следующего подраздела – наука о переводе. Здесь я черпала информацию из книг Златы Куфнеровой «Čtení o překládání» и Збынека Фишера «Překlad jako kreativní proces». Мы отметили, что перевод можно воспринимать как ремесло или особый вид искусства. У каждого перевода есть свои особенности. Это предмет перевода (исходный текст), его цель, переводчик и другие отдельные подкомпоненты. Мы столкнулись с выражением «translát», которое является не чем иным, как переведенный текст. По словам Фишера, не является обязательной идентичность текста оригинала и текста перевода. Между ними всегда есть хотя бы небольшая разница.

Далее я также использовала книгу «Umění překlada» Иржи Левого. Он был выдающимся чешским лингвистом, переводчиком и педагогом, который читал лекции не только в Чехословакии, но и за рубежом. Он работал на кафедре чешской литературы в университете г. Брно, а также преподавал в университете имени Палацкого в г. Оломоуц историю английской и американской литературы.

В вышеупомянутой работе, которой он значительно обогатил чешскую транслатологию, сообщается, что для переводчика важны три аспекта: он должен хорошо знать исходный и целевой языки, должен ориентироваться в особенностях исходного языка (реалии, литературно-исторический контекст). Следует добавить, что каждый переводчик должен сначала понять оригинал. Для готового перевода важно, чтобы он нашёл своих читателей, для которых содержание является самым важным. Это переводчик должен помнить.

Последний подраздел теории перевода содержит информацию об эквивалентности перевода, под которой мы понимаем соответствие исходного и целевого текстов (формальное, стилистическое, семантическое). Полная эквивалентность представляет собой стопроцентное соответствие исходного и целевого текстов. Это в основном названия дней, месяцев или географические выражения. Наиболее распространенным типом эквивалентности является частичная эквивалентность, для которой характерно то, что выражение имеет несколько возможных эквивалентов на целевом языке. Мы также столкнулись с термином безэквивалентность, которая возникает, когда на целевом языке нет соответствующего эквивалента. С данным явлением переводчики справляются с помощью определённых переводческих преобразований.

Вторая глава посвящена непосредственно переводу. В своей биографии Владимир Путин рассказывает свою историю жизни с детства до студенческих лет, а также говорит о службе в разведке. Кроме того, в биографии присутствуют интересные факты о его личной жизни, в том числе о том, как он познакомился со своей женой Людмилой. Затем он вспоминает начало своей политической карьеры и день, когда он впервые стал президентом. Перед фактическим переводом я перечисляю конкретные явления, которые я ищу в исходном тексте, включая их

обозначения, под которыми их можно найти в тексте. С точки зрения типа притяжательности, я их разделяю на эксплицитные и имплицитные, с точки зрения способа выражения, - на атрибутивные и предикативные и, наконец, анализирую конкретные средства, с помощью которых выражено отношение принадлежности.

В ходе перевода мы столкнулись не только с теми способами выражения притяжательности, которые рассматривались в теоретической части. Иногда отношения притяжательности были выражены совершенно по-другому.

В оригинальном тексте мы также нашли сочетания в родительном падеже с компонентом «имени» *Краснознамённый институт имени Андропова*, который переводится на чешский язык либо с помощью притяжательного прилагательного, либо родительным падежом. Именно этот приём я выбрала. Несмотря на то, что в случае чешской формулировки *Akademie vnější rozvědky* речь идет о родительном падеже, он не выражает прямого отношения владения, а только то, что данное учреждение названо в чью-то честь.

В ходе перевода характер притяжательности сохранился почти во всех обозначенных конструкциях. Выяснилось, что в тексте оригинала и перевода преобладает эксплицитный тип притяжательности с атрибутивным способом выражения. Мы обнаружили, что самым распространенным средством, выражающим притяжательность, является притяжательный родительный падеж. Тексты содержат также примеры динамических притяжательных глаголов (*было выплачено – bylo vyplaceno, получили – dostali*), о которых была речь в теоретической части в соответствии с подходом Ирины Сушковой. Кроме этого, помимо типичных глаголов «иметь» и «быть» предикативная притяжательность была выражена также семантически им близкими глаголами, как, например, *обладаем (disponujeme)*.

Одной из целей дипломной работы было расширение знаний читателей о притяжательности, то есть о явлении, которое выражает отношение принадлежности или владения, и именно теоретическая часть предоставляет ему основные представление об этом вопросе.

В практической части читатели могут познакомиться с профессией переводчика и основными понятиями в этой области. В следующей главе предоставляется информация о жизни исполняющего обязанности президента Российской Федерации Владимира Владимировича Путина, который возглавляет крупнейшую страну мира уже длинных шестнадцать лет. В его биографии, которая доступна на его официальном сайте, они могут получить сведения, о которых, они при других обстоятельствах, возможно, никогда бы не узнали. Этим была достигнута вторая цель настоящей квалификационной работы.

Как было сказано в главе о теории перевода, перевод – это творческая деятельность, которая требует индивидуальный подход к каждому тексту. Выбор подходящего эквивалента, даже несмотря на вопрос о притяжательности, всегда

зависит от характера конкретного текста и от ожидания потенциальных читателей. Однако информация всегда должна быть передана как можно точнее.

Написание дипломной работы обогатило меня знаниями в области лингвистики. Перевод в практической части дал мне ценный опыт, который пригодится в будущей профессии переводчика. Не в последнюю очередь, это также значительно расширило мой словарный запас за счет ранее неизвестных терминов.

Притяжательность (мы использовали также термины посессивность и принадлежность) – это тема, которая рассмотрена немногими авторами. Я полагаю, что в этой области все еще остается много вопросов, требующих ответа, и именно поэтому она заслуживает дальнейшего изучения.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ

RUSKÁ

1. АРХАНГЕЛЬСКАЯ, А., СЛОВАК, В. *Морфология современного русского языка в сопоставлении с чешским*. 1-издание. Оломоуц: Издательство Университета им. Ф. Палацкого. 2017. ISBN 978-80-244-5249-4.
2. ЛЕКАНТ, П. А., *Современный русский язык. Учебник для студентов высших учебных заведений, обучающихся по специальности Филология*. 3-е издание. Москва: Дрофа, 2002. 557 с. ISBN 5-7107-6144-3.
3. ВИНОГРАДОВ, В. В. *Современный русский язык: морфология: (курс лекций)*. Москва: Издательство Московского университета. 1952, 518 с.
4. СУШКОВА И. М. *Принадлежность в семантико-функциональном поле посессивности (на материале русского и английского языков)*. Диссертация на соискание учёной степени кандидата филологических наук. Воронеж. Воронежский государственный университет. 2007.

ČESKÁ

5. BARNETOVÁ, V. et al. *Russkaja grammatika*. 1. vyd. Praha: Academia, 1979. 2 sv.
6. CVRČEK, V. *Mluvnice současné češtiny*. 1, *Jak se píše a jak se mluví*. V Praze: Karolinum, 2010, 353 s. ISBN 978-80-246-1743-5.
7. FÍŠER, Z. *Překlad jako kreativní proces: teorie a praxe funkcionalistického překládání*. Vyd. 1. Brno: Host, 2009. 320 s. Studium; sv. 28. ISBN 978-80-7294-343-2.
8. FLÍDROVÁ, H. et al. *Plnovýznamové slovní druhy v ruštině: výklad a cvičení*. 2., přeprac. vyd. Praha: SPN, 1986. 339 s.
9. FLÍDROVÁ, H. a ŽAŽA, S. *Sintaxis ruského jazyka v srovnání s českým*. V Tribunu EU vyd. 1. Brno: Tribun EU, 2013. 157 s. Knihovnicka.cz. ISBN 978-80-263-0355-8.
10. GREŠKOVÁ, R. *Morfologie ruštiny v přehledech a cvičeních. Přídavná jména*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009. 89 s. ISBN 978-80-210-4801-0.
11. GREPL, M. a kol. *Příruční mluvnice češtiny*. Vyd 2., opr. [i.e. 3. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. 799 s. ISBN 978-80-7106-980-5.

12. KARLÍK, P., ed., NEKULA, M., ed. a PLESKALOVÁ, J., ed. *Nový encyklopedický slovník češtiny*. První vydání. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2016. 2 svazky (2183 stran). ISBN 978-80-7422-480-5.
13. KŘIVAN, J. *Teoretické nástroje pro kategorizaci a funkční explanace vztahů v jazyce*. Praha, 2015. Dizertační práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav obecné lingvistiky. Vedoucí práce Elšík, Viktor.
14. KUFNEROVÁ, Z. *Čtení o překládání*. 1. vyd. Jinočany: H & H, 2009. 127 s. ISBN 978-80-7319-088-0.
15. MRHAČOVÁ, E. *Vývoj ruského jazyka*. Ostrava: Pedagogická fakulta v Ostravě, 1981, 206 s. ISBN (Brož.).
16. PÍTHA, P. *Posesivní vztah v češtině*. Praha: AVED, 1992. 166 s.
17. ŠMILAUER, V. *Novočeská skladba*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1966, 573 s.
18. VLČEK, J. *Porovnání slovní zásoby ruského jazyka se slovní zásobou českého jazyka*. Praha: Univerzita Karlova, 1986, 274 s.
19. VYCHODILOVÁ, Z. *Vvedeníje v teoriju perevoda dlja rusistov*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. 83 s. Skripta. ISBN 978-80-244-3417-9.
20. VYSLOUŽILOVÁ, E. a MACHALOVÁ, M. *Cvičebnice překlada pro rusisty: politika, ekonomika*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011. 235 s. Učebnice. ISBN 978-80-244-2854-3.
21. ZIMEK, R.: *K chápání posesivity*. In: BOSÁK, Ctirad: *Rusko-české studie: sborník Vysoké školy pedagogické v Praze*. Praha 1960, 483 s.
22. ŽAŽA, S. et al. *Morfologie ruštiny I*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1996. 166 s. ISBN 80-210-1454-7.
23. ŽAŽA, S. *Ruština a čeština v porovnávacím pohledu*. 2. přeprac. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1999, 122 s. ISBN 802102058X.

INTERNETOVÉ ZDROJE

1. ЗАЛЛЕДИНОВА, Ж. К. *Атрибутивные и предикативные средства выражения принадлежности в английском и русском языках*. Филология и лингвистика в современном обществе. Москва. 2012. [online] [cit. 2020-02-06]. Dostupné z: <https://moluch.ru/conf/phil/archive/27/2297/>
2. ВИШНЕВСКИЙ, А. С. *Структура функционально-семантического поля посессивности в русском и английском языках*. Вестник ЮУрГГПУ. 2009. [online] [cit. 2020-02-20] Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/n/struktura-funktsionalno-semanticheskogo-polya-posessivnosti-v-russkom-i-angliyskom-yazykah>
3. ЛИПЕРОВСКИЙ, В. П. *Посессивные конструкции в хинди и русском языке*. Российская академия наук, институт востоковедения. Москва. 2009. [online] [cit. 2020-02-21] Dostupné z: <https://docplayer.ru/46737452-Posessivnye-konstrukcii-v-hindi-i-russkom-yazyke.html>
4. ЦЕЙТЛИН С. Н. *Семантическая категория посессивности в русском языке и ее освоение ребенком*. Семантические категории в детской речи. Российская академия наук, институт лингвистических исследований. Санкт-Петербург. Нестор-История. 2007. [online] [cit. 2020-0-] Dostupné z: https://iling.spb.ru/grammatikon/mater/dr2007/pdf/tseytlin_dr2007.pdf